

Milla Ryytty

”SE ON SE YHTEISHENKI SIELLÄ
NIIN ÄLYTTÖMÄN KIVA ETTÄ.”

Sosiaalisen pääoman piirteitä Mikkelin

revyyteatterissa 2009 – 2010.

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminta ja nuorisotyö

Huhtikuu 2011

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

		Opinnäytetyön päivämäärä 10.4.2011
Tekijä(t) Milla Ryytty		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö
Nimeke "Se on se yhteishenki siellä niin älyttömän kiva että." Sosiaalisen pääoman piirteitä Mikkelin revvyteatterissa 2009 – 2010.		
Tiivistelmä <p>Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan Markku T. Hyypän (2002, 2005) ja James Colemanin (1998) mukaan hiljalleen kehittyvää, ihmisten välisissä suhteissa ja sosiaalisissa rakenteissa ilmenevää voimavaraa, kansalaisten keskinäistä luottamusta, normeja ja verkostoja, jotka parantavat ja helpottavat sekä yhteiskunnan, että yksilön toimintaa. Sosiaalinen pääoma on yhteisöllisyyttä ja me-henkeä, joka sitoo kansalaisia toisiinsa.</p> <p>Tutkimuksella etsitään vastausta kysymykseen, minkälaisia sosiaalisen pääoman piirteitä Mikkelin Revvyteatterista löytyy? Tutkimuksessa on perehdytty sosiaalisen pääoman mekanismeihin ja pyritty soveltamaan niitä käytäntöön laadullisen tutkimuksen keinoin. Analyysissä on käytetty sosiaalisen pääoman teorioista nousseita teemoja luottamus, normit, verkostot ja tiedonkulku. Tutkimusryhmä on Mikkelin Revvyteatteri toimintakautena 2009 – 2010. Ryhmä on suuri musiikki- ja ilmaisuteatteria yhdistävä harrastajateatteriryhmä, jonka toiminnassa syvennyttään laulu-, tanssi- ja teatteri-ilmaisuun.</p> <p>Tutkimuksen empiirinen osuus on toteutettu kahdella teemaryhmähaastattelulla huhtikuussa 2011, joihin osallistui 11 harrastajaa. Tutkimuksen pääaineistona on käytetty Markku T. Hyypän (2002, 2005) sekä James Colemanin (1988) teoretisoimia sosiaalisesta pääomasta. Lisäksi aineistona on käytetty suomalaisten kirjoittamaa kirjallisuutta sosiaalisesta pääomasta, tutkimuksen metodikirjallisuutta, psykologian kirjallisuutta sekä teatteritutkimusta.</p> <p>Luottamus ilmenee turvallisuuden tunteena, joka mahdollistaa vapaan heittäytymisen tekemiseen. Luottamus on monisuuntaista ja kohdistuu ryhmään, tekijään itseensä ja ohjaajaan. Vuorovaikutuksella on merkittävä vaikutus luottamuksen syntyyn. Ryhmäläisten kesken esiintyy reiluutta ja solidaarisuutta. Toiminnan normina on vahva sitoutuminen. Toiminnan henkeen kuuluu tiivis ja hektinen tahti. Ryhmä muodostaa harrastajille ainutlaatuisen sosiaalisen verkoston, jota pidetään arvossa. Ryhmä sitoo löyhästi yhteisen tavoitteen ääreen ison joukon toisilleen vieraita ja erilaisia ihmisiä. Tieto toiminnan säännöistä ja toimintafilosofiasta helpottaa etenkin uusien toimintaan orientoitumista. Ryhmästä ulospäin kulkeva tieto houkuttelee mukaan uusia jäseniä ja luo ryhmälle positiivista mainetta.</p>		
Asiasanat (avainsanat) Sosiaalinen pääoma, yhteisöllisyys, teatteriharrastus, harrastajateatteri		
Sivumäärä 58 + 6	Kieli Suomi	URN URN:NBN:fi:mamk-opinn2011a1787
Huomautus (huomautukset liitteistä) LIITE 1, Teemahaastattelurunko		
Ohjaavan opettajan nimi Miettinen Sari		Opinnäytetyön toimeksiantaja Mikkelin Revvyteatteri ry

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 10.4.2011
Author(s) Milla Ryytty		Degree programme and option Civic activities and youth work
Name of the bachelor's thesis "It's the group spirit that is so good." Features of social capital in Mikkeli's revue theatre 2009 – 2010.		
Abstract <p>By Social Capital Markku T. Hyypä (2002, 2005) and James Coleman (1998) mean a resource that appears in the relations between people and in the social networks they create. It means the trust, norms and networks between citizens that improves the functionality of society and facilitates the action of individuals. It also combines people together as communality and we-spirit. The research wants to give an answer to the question what kind of features of social capital there are in Mikkeli's Revue Theatre? The research deals with the mechanisms of social capital and puts them in practice by qualitative means. Target group of this research is an amateur theatre group called Mikkeli's Revue Theatre. The group is big and combines expression theatre and music theatre. The operation focuses on expression through dancing, singing and acting.</p> <p>The empirical part is carried out through two group theme interviews with eleven devotees during April 2011. The theories of Hyypä (2002, 2005) and Coleman (1998) involving the social capital are used as the main material. Literature related to social capital written by Finnish specialists, method literature of research, literature of psychology and theatre study has also been used.</p> <p>Trust in the group manifests itself as a feeling of safety that allows flinging oneself into the moment of doing. The trust points to many directions, towards the group, towards the individual itself and towards the director. Trust among the group can be seen in generous and loyal behavior. Interaction, encouragement and feedback are highly important as to the growing of trust. Commitment is a norm of action and tempo of the action is prompt.</p> <p>The group provides a unique social network that is experienced as very important. The characteristic feature of the network is its loose structure. The group gathers up people who are different and anonymous to each other, to work for shared goal. Information about the nature of the operation via mutual contacts is important for new members to orientate to the group. Information moving out of the group tempts new people to take part and creates a positive reputation.</p>		
Subject headings, (keywords) Social capital, communality, theatre hobby, amateur theatre		
Pages 58 + 6	Language Finnish	URN URN:NBN:fi:mamk-opinn2011a1787
Remarks, notes on appendices APPENDICE 1, Theme interview frame		
Tutor Miettinen Sari		Bachelor's thesis assigned by Association of Mikkeli's revue theatre

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TEHTÄVÄNASETTELU.....	2
3 YHTEISÖ JA YHTEISÖLLISYYS.....	4
3.1 Yhteisö.....	4
3.2 Yhteisöllisyys.....	5
3.3 Yhteisöllisyys sosiaalisen pääoman synonyyminä.....	6
4 SOSIAALINEN PÄÄOMA.....	7
4.1 Kansalaistoiminta sosiaalisen pääoman kenttänä.....	7
4.2 Sosiaalinen pääoma -käsitteen taustaa.....	8
4.3 Sosiaalinen pääoma Markku T. Hyypän mukaan.....	12
4.4 Sosiaalinen pääoma James Colemanin mukaan.....	15
5 RYHMÄ TOIMINTAKONTEKSTINA.....	17
5.1 Mitä tarkoittaa ryhmä?.....	17
5.2 Ryhmän koheesio, vuorovaikutus ja normit.....	19
5.3 Revyyteatterin ryhmäprofiili.....	20
6 TEATTERIHARRASTAMISEN MOTIIVEJA JA MERKITYKSIÄ.....	21
6.1 Minän vahvistaminen.....	21
6.2 Yhdessä tekeminen, ystävät ja sosiaalinen tuki.....	24
7 MIKKELIN REVYYTEATTERI PAIKALLISENA TEATTERITOIMIJANA.....	26
8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	27
8.1 Tutkimusmenetelmät.....	28
8.2 Aineiston keruu.....	29
8.3 Aineiston analysointi.....	30
9 TULOKSET.....	32
9.1 Luottamus.....	32
9.2 Verkostot.....	37
9.3 Normit.....	42
9.4 Tiedonkulku.....	46
9.5 Haastatteluryhmien tuloksien yhteenveto.....	49

10 POHDINTA.....	53
11 LÄHTEET.....	59

LIITTEET

LIITE 1. Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Olen ollut teatteritoiminnassa mukana ensimmäistä kertaa ala-asteella, jolloin oppilaat osallistuivat vuosittaisten juhlien näytelmiin. Lukioaikana aloitin teatterin harrastamisen harrastajateatteriryhmässä. Harrastamisen myötä olen huomannut, että teatteriharrastus pitää sisällään monia erilaisia ulottuvuuksia ja merkityksiä. Harrastuksesta saatu oppi on monipuolista. Teatteria harrastetaan vahvasti itsellisistä motiiveista käsin mutta ryhmän merkitys harrastuksessa on silti oleellinen ja mielenkiintoinen. Sen lisäksi, että yhteisen tavoitteen saavuttamiseen tarvitaan jokaista jäsentä yksilönä, tarvitaan myös yksilöiden voimien yhdistymistä ryhmävoimaksi, puhaltamista yhteen hiileen. Teatteriryhmää yhdistää yhteinen päämäärä ja ryhmä on suuri mahdollisuuksien kenttä mitä erilaisempien ryhmäilmiöiden muodostumiselle. Ryhmässä on aina jonkinlainen ryhmän yhteinen kollektiivinen ilmapiiri, olemisen tila, joka kätkee sisälleen ryhmän sisäiset sosiaaliset suhteet, -kiintymyksen, keskinäisen luottamuksen sekä yhteisyyden kokemukset, jotka muodostavat ryhmästä yksilöllisen, sosiaalisesti toimivan kokonaisuutensa. Sen luonne riippuu yksilöllisesti ryhmästä mutta on edellytys yhtenäisen lopputuloksen aikaansaamiseksi.

Kun työni alkuvaiheessa luin Markku T. Hyypän sekä Hanna-Liisa Liikasen kirjaa ”Kulttuuri ja terveys” (2005), nosti se esille monia mielenkiintoisia ajatuksia. Kirjassa kerrotaan kulttuuri- ja taideharrastusten yhteydestä ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen. Kulttuurisilla tekijöillä, inhimillisellä luottamuksella, sosiaalisella pääomalla ja ihmisten välisellä yhteyden tunteella on merkitystä psykofysiikan tasapainoon. Kirjan teemat kuten kulttuuri, harrastaminen ja sosiaalinen pääoma johdattivat minut kohti ajatusta ryhmäilmiön, teatteriryhmän sosiaalisen pääoman tutkimista.

Liittyttyäni mukaan Mikkelin revyyteatterin toimintaan, löysin tutkimukselleni oivan kohderyhmän. Ryhmä on suuri, hektinen ja haastava. Lopputulos on näyttävää katseltavaa. Vuosittainen näytelmäprojekti välittää lavalta riehakasta yhteisen tekemisen meininkiä ja vetää mukaansa runsaasti uusia innostuneita osallistujia. Jäsenien vaihtuvuudesta, ryhmän avoimuudesta ja korkeasta jäsenmaksusta huolimatta mukaan liittyy aina myös joukko vanhoja harrastajia.

Teatteritoiminta on harrastustoimintaa, joka sijoittuu yhteiskunnan hallintasektoreilla kolmanteen, vapaaehtoiseen sektoriin. Kolmas sektori on sosiaalisen pääoman synnylle merkittävä kanava tarjotessaan erilaisia mahdollisuuksia vapaaehtoiseen yhteistoimintaan, osallistumiseen, aktiivisuuteen ja harrastamiseen. Kolmas sektori muodostaakin mielenkiintoisen linkin Yhteisöpedagogien, sosiaalisen pääoman ja teatterin harrastamisen välille. Tuleva työkenttämme voi olla osittain tai kokonaan kolmannen sektorin kentällä. Tutkintonimike viittaa yhteisöihin ja tärkeitä koulutussisältöjä ovat olleet mm. vapaaehtoisuus, kansalaisaktiivisuus, osallisuus, yhteisöllisyys ja ryhmät. Kun työskentelemme erilaisissa yhteisöissä erilaisten ihmisten kanssa, on tärkeää ymmärtää mitä yhteisöissä ilmenevällä voimavaralla, sosiaalisella pääomalla, tarkoitetaan. Se kuvaa yhteisön jakamaa peruskulttuurista polveutuvaa ominaisuutta eli me-henkeä, yhteisyyden kokemusta, yleistä luottavaisuutta, osallisuutta ja aktiivisuutta ympäristön suuntaan sekä oman panoksen antamista yhteisön hyväksi. Luottamus elämään, kanssaihmiin ja yhteiskuntaan polveutuu vuorovaikutteisista osallisuuden ja yhteisyyden kokemuksista.

2OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TEHTÄVÄNASETTELU

Tutkimuksen aihe on valittu kiinnostuksesta teatteriharrastamista kohtaan. Tutkimuksen aloittamisen hetkellä toimin myös itse mukana Mikkelin Revyyteatterissa. Toimijat ja toiminta ovat minulle siis tuttuja, minulla on tutkimuskohteeseen henkilökohtainen suhde. Oma harrastamiseni ryhmässä on antanut mielenkiintoisen lähtökohdan ryhmän tutkimiselle ja syventää tutkimuksen näkökulmaa.

Sosiaalisen pääoman mittaamiseksi on kehitelty erilaisia tutkimusmalleja (kts esim. Hyypä 2002, 57 - 59). Sosiaalisesta pääomasta myös sanotaan, etteivät sen vaikutukset ole nähtävissä heti ja että se kasvaa hiljalleen sukupolvien viiveellä (Hyypä 2005, 67). Kuinka siis voin tällä laadullisella tutkimuksella mitata sosiaalista pääomaa? Tarkasti määrittelemätöntä yhteisöllisyyttä on havaittavaksi asti, mutta se ei tarkoita, että on kysymys teoreettisesti määritellystä sosiaalisesta pääomasta. En halua mitata määrällisesti kuinka paljon ryhmässä on sosiaalista pääomaa. Haluan tuoda sosiaalisen pääoman teoriaa kohti käytännön ryhmäilmiötä ja tuottaa tietoa, jonka kautta voidaan tehdä tulkintoja sosiaalisen pääoman luonteesta. Käytän lähtökohtana

pääsääntöisesti Hyypän (2002 & 2005) ja Colemanin (1988) teoretisointeja sosiaalisesta pääomasta.

Haluan pyrkiä laadullisesti analysoimaan:

- Minkälaisia sosiaalisen pääoman piirteitä Mikkelin revyyteatterista löytyy?

Tutkimuskohteeni on sosiaalinen pääoma ja tutkimusryhmä Mikkelin revyyteatteriyhdistyksen teatteriryhmä, joka toteuttaa vuosittain näytelmän kansalaisopiston alaisuudessa. Harrastajaryhmän erityispiirre on erittäin suuri ryhmäkoko. Toiminta on projektiluontoista ja kokoaa vuosittain yhteen vaihtuvan joukon toisilleen vieraita tai ennalta tuttuja harrastajia. 2010 Mikkelin Revyyteatteri juhli 10-vuotista taipalettaan. Rajaen opinnäytetyössäni tutkimusryhmän ”Revyyn helmiä miun Mikkeliissä” -näytelmää valmistelleeseen ja kansalaisopiston kautta mukana olleeseen ryhmään kautena 2009 – 2010.

Tavoitteeni on tuottaa tietoa teatteriharrastamisen luonteesta ja tuoda sen tarkasteluun sosiaalinen näkökulma. Tutkimuksellani pystyn toivottavasti herättämään uusia ajatuksia ja antamaan tuoretta näkökulmaa harrastajateatterista, sekä sosiaalista pääomaa kasvattavana toimintakenttänä, että harrastajilleen sosiaalisesti merkittävänä areenana. Toivon, että tutkimuksesta voisi olla hyötyä tutkimusryhmän toiminnan jatkon suunnitteluun ja kehittämiseen, sekä laajemmin harrastetoiminnan sosiaalisen merkityksen ymmärtämiseen.

Sosiaalinen pääoma on yhteisön ominaisuus, josta puhutaan lähekkäin yhteisöllisyyden käsitteen kanssa. Miellän sosiaalisen pääoman itsekkin mieluusti yhteisöllisyydeksi, samoin perustein kuin Kajanoja (2009, 77), jonka mukaan pääoma liittyy taloustieteelliseen käsitejärjestelmään. Tässä työssä yhteisöllisyyttä ja sosiaalinen pääoma -käsitettä käytetään rinnakkain. Sosiaalisen pääoman yhteydessä ei pysty pakenemaan sen taloustieteellisiä lähtökohtia mutta en teatteriryhmän sosiaalista pääomaa tutkimalla pyri vahvistamaan käsitettä sen taloudellisessa merkityksessään. Työni mielekkyys on nähtävissä hyvinvointiajattelusta käsin, joka näkee sosiaalisessa pääomassa yhteisöllisiä arvoja. Käsitteen hyöty on siinä, että se on yhteisöllisyyden käsitettä teoreettisempi ja tutkimuskäyttöön jalostetumpi. Sille on osoitettavissa

selkeitä tekijöitä. Tarkoitukseni on kokeilla sosiaalinen pääoma -käsitteen soveltamista ryhmätutkimukseen, laadullisella tutkimusmenetelmällä.

Sosiaalisen pääoman teorian kenttä on laaja, tietoa on peräisin monilta tutkijoilta ja tulkinnat ovat kirjavina. Jotta teoriaa olisi selkeämpi lähestyä ja käyttää empiirisen aineiston analyysissä, olen valinnut teoreetikoiden joukosta kaksi tutkijaa, joiden ajatuksia hyödynnän. Se sallii perusteellisemmän tutustumisen sosiaalisen pääoman mekanismeihin ja välttää monitulkintaisuuden aiheuttamalta sekavuudelta. Teorioissa on yhtäläisyyksiä sekä eroja. Oleellinen yhdistävä tekijä on, etteivät ne perustu taloudellisiin tarkoituksiin.

Olen päätenyt rajaukseen mietittyäni minkälaiset teoreettiset painotukset olisivat hyvin perusteltavissa ja sovellettavissa tutkimukseni aiheeseen. Hyyppä (2002, 2005) on suomessa aihetta käsitellyt tutkija, joka ei nojaa sosiaalisen pääoma -käsitettä käsitellessään talouden ymmärtämiseen ja kehittämiseen. Coleman (1988) edustaa sosiologian kenttää ja kuuluu varhaisiin käsitteen luojaan. Sosiaalisen pääoman mekanismit ovat hänen teoriassaan selkeästi jäsennellyt.

3YHTEISÖ JA YHTEISÖLLISYYS

Yhteisöllisyys on sanana tuttu miltei kaikille, mutta sen merkityssisällön tulkitseminen jätetään useimmiten jokaisen omaksi tehtäväksi. Helposti käy niin, että käsitettä käytetään yleisellä tasolla sen jääden kuitenkin täsmällisesti määrittelemättä. Yleinen oletus siis on, että jokainen tietää mistä puhutaan. Kansantajuisesti yhteisöllisyyden voi ymmärtää yhteisöjen ja ryhmien ilmiöksi, joksikin voimaksi, joka sitoo ryhmäläisiä vaihtelevasti yhteen. Miten yhteisöllisyys määritellään? Entä miten määritellään yhteisö, ihmistoiminnan perusyksikkö, jossa tuota yhteisöllisyyttä ilmenee? Miksi sosiaalinen pääoma yhdistetään yhteisöllisyyteen?

3.1Yhteisö

Yhteisö-käsitettä voidaan tarkastella laajalla tai suppealla tavalla eri aloille tyypillisesti antamien merkityksien mukaan. Yleisesti sitä käytetään ryhmämuodostelmien yleisnimityksenä. Sen alue voi vaihdella ihmiskunnasta

kolmeen ihmiseen ja alueellinen laajuus maapallosta ruokakuntaan. Yhteisöjä voidaan luokitella niiden tavoitteiden tai vuorovaikutuksen luonteen mukaan. Yhteisönä voidaan käsitellä eri kokoisia tai eri syistä määrittyviä ihmisryhmiä, joiden vuorovaikutusmuodot vaihtelevat fyysisistä suhteista aatteen yhdistämään kuvitteelliseen tai todelliseen ihmisjoukkoon. Oikeustiede jakaa yhteisöt julkisoikeudellisiin ja yksityisoikeudellisiin. Sosiologinen yhteisötutkimus taas käsittää alueellisen ja vuorovaikutusta korostavan suuntauksen. Yhteisötutkimuksen vakiintunut käsitteellinen kolmijako on, että yhteisö on alueellisesti rajattavissa oleva yksikkö, sosiaalisen vuorovaikutuksen yksikkö sekä yhteenkuuluvuuden tunteiden ja muiden symbolista yhteisyyttä osoittavien ilmiöiden yksikkö. Voidaan sanoa, että on kysymys yhteisöstä kun ihmiset elävät, asuvat, toimivat ja/tai ajattelevat tietyistä asioista samalla tavalla. (Lehtonen 1990, 14 – 17.)

Varmaa on Lehtosen (1990, 23 – 27) mukaan kuitenkin vain se, että yhteisön jäsenillä on oltava jotain yhteistä. Puhutaan yhteisyydestä, joka ilmenee toimintana tai tunteena. Yhteisö on toiminnallinen silloin, kun se on ihmisryhmä, joka toimii aktiivisessa vuorovaikutuksessa ja sillä on epävirallisen tai virallisen toimijan status. Tällaisen yhteisön vuorovaikutusjärjestelmien tulee välittää jäsenilleen tietoa a) jäsenten keskinäisistä normeista, käyttäytymissäännöistä ja moraalisesta sitoutumisesta, b) yksilöllisen käyttäytymisen vapaudesta eli poikkeavan käyttäytymisen siedosta ja c) jäsenten ja ei jäsenten vuorovaikutuksen säännöistä. Yhteisö voi olla myös symbolinen. Silloin yhteisyys esiintyy tunteina, jaettuina uskomuksina ja subjektiivisina kokemuksina. Yhteisyyttä luo tällöin aate, joka voi yhdistää epämääräisiäkin ihmisryhmittymiä.

3.2 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys on yhteisön jäseniä toisiinsa sitova tahto. Jotta tahtoa voi syntyä tulee yhteisön olla olemukseltaan elävä ja sen tulee omata idea. Tällaista yhteisöllistä tahtoa ravitsee yhteiset tehtävät ja se myös ilmenee niissä. Yhteisiin tehtäviin samaistumisen voimakkuus vaikuttaa yhteisön kiinteyteen. Vain riittävä yhteisöllinen tahto ylläpitää yhteisöä, ei mikään ulkopuolinen pakko. (Perheentupa 1986, 45 – 46.) Kalevi Kaipio käyttää yhteisöllisyydestä ryhmäilmiön nimeä. Haapamäen näkemyksellä yhteisöllisyyttä voidaan pitää myönteisen ja vuorovaikutuksellisen yhdessäolon

ilmaisuna. Toimintaa mikä rakentaa ja ylläpitää yhteisöä voidaan pitää rakentavana yhteisöllisyytenä. Toiminta, joka ei auta saavuttamaan yhteisön tavoitteita on hajottavaa yhteisöllisyyttä. (Haapamäki, Kaipio ym. 2000, 11 – 15.)

Yhteisöllisyys on ihmisen perustarve, sillä yhteisöön liittymisen kautta ihminen kokee välttämätöntä olemassaolon tunnetta ja kehittyä itseään sekä toista ihmistä ymmärtävänä sosiaalisena olentona (Perheentupa 1986, 51 – 52). Lehtonen (1990, 25 – 26) liittää yhteisöllisyyden ennen kaikkea sosiaalisen vuorovaikutuksen ominaisuuteen, tapaan tai toimintaperiaatteeseen. Yhteisöllisyyteen kuuluvat olemassa olevat vuorovaikutusprosessit, joiden kohteena ovat yhteisöt. Lisäksi siihen kuuluu tietoisuuden tila, eli yhteisöllisyyden ilmeneminen symbolisena tietoisuusmuotona: tavoitteena tai ideana.

Kotkavirta (1998) kertoo kuinka moraalifilosofien mukaan ihminen toteuttaa luontoaan yhteisöllisessä elämässä ja ihmisyyys toteutuu yhteisöllisyyden kautta (Harju 2003, 74). Jansenin & Wildemeerschin (1996) ja Salon & Suorannan (2002) mukaan ihmisen yksityisyys toteutuu suhteessa yhteisölliseen vastuuseen ja sosiaalisesti sidoksinen yksityisyys voi kehittyä vain kestävän yhteisöllisyyden varassa. Yhteisöllisyys muuttaa ajan ja elämisen tapojen mukaan muotoaan ja luonnettaan. (Harju 2003, 72 -75.)

3.3 Yhteisöllisyys sosiaalisen pääoman synonyyminä

Kun sosiaalinen näkökulma yhdistetään taloudelliseen näkökulmaan, puhutaan sosiaalisesta pääomasta. Sosiaalisena pääomana tutkittava ilmiökokonaisuus liittyy sosiaalisten ilmiöiden merkitysten tutkimiseen tuoton muodostumisen kannalta, inhimillisen ja fyysisen pääoman rinnalla. Vaikka asiakokonaisuus pitää sisällään sosiaalisia ulottuvuuksia, on se ensisijaisesti taloudelliseen käsitejärjestelmään kuuluva. Jättääkseen pois taloustieteellisen merkityssisällön tulisi sosiaalisesta pääomasta puhuttaessa Kajanojan mukaan käyttää yleisempää käsitettä yhteisöllisyys, tai konkreettisia käsitteitä luottamus ja osallistuminen. Sosiaalisesta pääomasta käyty keskustelu osoittaa, että yhteisöllisyyden merkitys on kasvussa. Yhteiset pelisäännöt, luottamus, vuorovaikutus ja osallistuminen saavat entistä suurempaa merkitystä. Individualismin ja markkinoiden ihmeitä tekevät vaikutukset hiipuvat taka-alalle ja

uudessa vaiheessa korostuvat ymmärrys hyvinvoinnista ja ekologiasta. (Kajanoja 2009, 77 – 78.)

Hyypä (2005, 18 – 20) kutsuu yhteisöllisyydeksi me-asennetta, joka muodostuu yhteisistä asenteistamme ja taustatiedoistamme. Yhteisöllisyys sopii sosiaalisen pääoman synonyymiksi, sillä se on sosiaalisen pääoman keskeinen ominaisuus. Kielikuvana yhteisöllisyys edustaa samaa myönteisyyttä ja kasvuhakuisuutta kuin sosiaalinen pääoma. Siihen on helppo uskoa ja sitä on helppo tavoitella. Se on aineeton hyödyke, jonka tausta on yhteisöissä tai yhtenäiskulttuureissa.

4SOSIAALINEN PÄÄOMA

Lähestyn sosiaalista pääomaa avaamalla ensin kansalaistoiminnan käsitteen. Sosiaalista pääomaa ilmenee sekä kasvaa vertikaalisessa ja vapaaehtoisessa kansalaistoiminnassa. Kansalaistoiminta on osa kolmatta sektoria, jolla on merkitystä sosiaalista pääomaa kasvattavana toimintakenttänä ja johon harrastajamuotoinen teatteritoimintakin yhteiskunnassa sijoittuu. Sen jälkeen perehdyn sosiaalisen pääoman taustaan: mistä käsitteen käyttö on lähtenyt liikkeelle, missä yhteyksissä sitä on käytetty? Se antaa nopean silmäyksen sosiaalisen pääoman synnystä, historiasta ja teoriaan vaikuttaneista tutkijoista. Viimeiseksi esittelen Markku T. Hyypän ja James Colemanin teoriat sosiaalisesta pääomasta, joita käytän empiirisen aineistoni analyysissä. Hyypän teorian yhteydessä avaan myös luottamuksen käsitteen, joka on sosiaalisen pääoman olennainen elementti. Se jää muiden käsitteiden yhteydessä avaamatta sillä Hyypä avaa sen huomionarvoisesti.

4.1Kansalaistoiminta sosiaalisen pääoman kenttänä

Aaro Harju (2003, 10 – 11) määrittelee kansalaistoiminnan olevan aktiivista, itsestä ulospäin suuntaavaa toimintaa, yhteiseksi hyväksi ja yhteisesti toimien. Sitä voi olla kaikki kansalaisten yhdessä tehty toiminta, mutta sille on osoitettu myös tunnusmerkkejä. Yksi sen tunnusmerkeistä on, että ihminen ilmentää aktiivisuuttaan konkreettisella työpanoksella, jonka määrä ei ole olennainen. Tämä rajaa määrittelyn piiristä ulos kansalaistoiminnan henkisen tai taloudellisen tukemisen. Toinen tunnusmerkki on se, että hyöty kohdistuu muihin kuin itseen, lähipiiriin tai

työnantajaan. On oleellista, että toiminnasta koituu jollekin taholle oikeata hyötyä. Kolmantena tunnuspiirteenä on, että kansalaistoiminnassa annetaan työpanos organisoituun yhteistoimintaan, eli kansalaistoiminnassa toimitaan yhdessä, ei yksin. Sitä voi tapahtua missä tahansa muodollisissa tai epämuodollisissa ryhmissä. Viimeiseksi, kansalaistoiminnan tulee tapahtua yhteiseksi hyväksi mutta se ei ole vapaaehtoistyötä. Muun muassa tuttavuuteen perustuvat sukulais- ja naapuriapu tai lähipiirille tehty talkootyö eivät kuulu kansalaistoimintaan.

Yhteiskunnan ja yhteisöjen sosiaalista pääomaa voidaan lisätä kansalaistoiminnalla, sillä sen kautta rakennetaan luottamusta, keskinäistä vuorovaikutusta ja sosiaalisia verkostoja. Kansalaistoiminnassa tavataan ihmisiä, tutustutaan ja opitaan luottamaan. Kanssakäymisen kautta vuorovaikutustilanteet ovat aitoja ja synnyttävät verkostoja, jotka vaikuttavat jokapäiväiseen elämään. Kansalaistoiminnassa sosiaalista pääomaa lisää myös siellä tapahtuva non- ja informaali oppiminen. Seppo Niemelän (2001) sanoin tämä tarkoittaa etenkin kansalaistoiminnassa toteutettua opinnollista sivistystyötä, joka opettaa yhteisöllisyyteen, yhteistyöhön, omatoimisuuteen, aktiivisuuteen, vaikuttamiseen ja vastuun kantamiseen. Sosiaalisen pääoman kartuttaminen kansalaistoiminnalla ei kuitenkaan tapahdu itsestään vaan sitä lisääviin tekijöihin, yhteistyöhön, verkostoitumiseen ja vuorovaikutukseen, tulee kansalaistoimijoiden paneutua konkreettisten toimenpiteiden kautta aktiivisesti. Vahva sosiaalinen pääoma näyttäytyy vireänä kansalaistoimintana. (Harju 2003, 68 – 69.)

Kansalaistoiminta sijoitetaan yhteiskunnassa kolmanteen sektoriin. Yksityinen sektori tarkoittaa yrityksiä. Toinen sektori on julkinen ja se käsittää valtion ja kunnat. Kolmas sektori on niiden rinnalla ja tarkoittaa kansalaisten muodostamia järjestyneitä toimijoita, kuten yhdistykset, osuuskunnat, uusosuuskunnat ja säätiöt. Kolmannesta sektorista jätetään ulkopuolelle kotitaloudet, kansalaiset ja heidän epäviralliset yhteenliittymänsä. Harju (2000) viittaa aiempaan kirjaansa ja luettelee kolmannen sektorin tyypillisiä piirteitä: yhteisöllisyys, yleishyödyllisyys, vapaaehtoisuus, eettisyys, voittoa tavoittelemattomuus, joustavuus, solidaarisuus, riippumattomuus ja yksilöllinen valinnanvapaus. (Harju 2003, 15 – 16.)

4.2 Sosiaalinen pääoma -käsitteen taustaa

Sosiaalisen pääoman käsitettä käytetään niin taloustieteissä, yhteiskuntatieteissä kuin politiikkatieteissäkin. Se voidaan liittää myös terveystieteisiin niiden tutkimuksien perusteella, jotka löytävät sosiaalisesta pääomasta tieteellisiä perusteita hyvälle terveydelle. Eri tieteenaloja edustavien tutkijoiden ajatteluun vaikuttaa tieteenalan luoma näkökulma ilmiön tarkoituksesta, käytettävyydestä, muodosta ja vaikutuksista. Omassa työssäni sosiaalinen pääoma -käsitettä lähestytään yhteisön ja yhteiskunnan positiivisia voimavaroja lisäävänä ilmiönä. Tarkastelemalla taustaa minkä pohjalta sosiaalisen pääoman käsite on syntynyt ja muuttanut ajan myötä merkityssisältöään, voi saada mielenkiintoisen katsauksen ilmiön moninaisuudesta. Samalla voi ymmärtää kuinka haastavaa käsitteen käyttö on, sillä määritelmiä on monia, moniin erilaisiin tarkoituksiin.

Sana sosiaalinen voidaan liittää kolmeen merkitykseen: yhteiskuntaan, yhteisöllisyyteen ja vähäosaisuuteen. Sanalla voidaan tarkoittaa yhteiskunnan sosiaalisia rakenteita, rakenteellisten ryhmitysten tai muiden kulttuuristen ominaisuuksien nojalla syntyneiden ryhmien kokonaisuutta. Sosiaalinen voi liittyä yhteisöllisyyteen, jolloin tarkastelun alaiseksi tulevat ihmisten kanssa ja -yhteisöissä elämiseen tarvittavat valmiudet, kuten vuorovaikutus, yhteistyötaidot ja huomioon ottamisen kyky. Näiden taitojen oppiminen alkaa lapsuudessa ja puhutaan sosiaalisesta kehitymisestä. Lisäksi sosiaalinen koskee ihmisten keskinäistä solidaarisuutta ja vähäosaisten auttamista, jolloin puhutaan mm. sosiaalisesta hädästä ja sosiaalisesta auttamisesta. (Hämäläinen & Kurki 1997, 15.)

Pääoma -käsite liitetään yhteen tuotanto- ja tulo -käsitteiden kanssa. Tuotanto ja tulot riippuvat käytetyn pääoman määrästä ja pääoman arvo taas määräytyy sen synnyttämästä tulovirrasta. Pääoman edellytetään olevan liitettävissä neljään ulottuvuuteen. Se on varanto, jota voi tarvittaessa käyttää. Se karttuu tai on kasvatettavissa tietyillä mekanismeilla. Se kuluu tai häviää ja se tuottaa tuloa. Sosiaalisen pääoman yhteys tuotantoon ja tuloihin ei kuitenkaan ole selkeä tai helppo, sillä sosiaalista pääomaa ei voi mitata rahassa. Luontopääoman tavoin se tuottaa henkistä tuloa. (Hjerppe 1998, 18.)

Koska on kyse pääomasta, on sosiaalisessa pääomassa Kajanojan (1998, 38 – 40) mukaan aina pohjimmiltaan kysymys taloudellisesta tehokkuudesta ja

yhteiskunnallisista tuotoista. Sen kautta haetaan vastausta talouden ymmärtämiseen ja parantamiseen. Maailmanpankki painottaa kestävään kehitykseen liittyvässä työssään sosiaalisen pääoman taloudellista näkökulmaa. Hjerpe (1998, 16 – 17) kertoo, että Maailmanpankki jakaa yhteiskunnan tuotantoon liittyvät pääomat neljään: inhimillinen-, ihmisten tekemä-, luonto- ja sosiaalinen pääoma. Laskelmien mukaan 85 – 64 % eri maiden pääomakannasta muodostuu inhimillisestä-, luonto- ja sosiaalisesta pääomasta, eli sosiaalisen pääoman merkitys on suuri.

Yhteiskuntatieteelliseen keskusteluun termin toi Ruuskasen (2001, 2) mukaan L. J. Hanifan vuonna 1916, joka korosti sosiaalisen toiminnan resursseina sosiaalista vuorovaikutusta, ystävyyttä, sympatiaa ja hyvää tahtoa, ja kutsui niitä sosiaalisiksi pääomaksi. Hyypä (2002, 48 – 49) kertoo Länsi-Virginialaisen Lyda Hudsonin käyttäneen sitä ensimmäisen kerran 1916 tarkoittamaan ihmisten välistä sosiaalista vuorovaikutusta ja hyvää tahtoa. Käsite keksittiin uudestaan 1950-luvulla Kanadalaisten sosiologien sekä 1960-luvulla Jane Jacobsin toimesta, kun he kuvasivat sillä suurkaupunkien yhteisöjen kurjistumista ja sosiaalisia rakenteita. James Coleman käytti 1988 sosiaalista pääomaa koulumenestyksen kuvaamiseen.

Kajanoja (1997, 39) mainitsee käsitettä käytetyn jo ennen Colemania muun muassa kehitysmaatutkimuksessa mutta jatkaa, että vasta Colemanin tutkimus sosiaalisen pääoman merkittävästä vaikutuksesta koulumenestykseen ja koulun keskeyttämiseen, loi käsitteen sen varsinaisessa ja käytettävässä merkityksessään. Coleman ujutti käsitteen rationaalista valintaa painottavaan sosiologiseen keskusteluun ja Robert Putnam vakiinnutti sen sinne (Ilmonen 2000, 18).

Pierre Bourdieu sisällytti sosiaalisen pääoman vuonna -79 tutkimuksiin Ranskan taloudellisen ja kulttuurisen pääoman jakautumisesta. Hän päätyi muodostamaan Ranskan yhteiskuntaluokista sosiaalisia avaruuksia ja -tiloja, jotka yhdistivät luokkia sisäisesti yhteen. (Ilmonen 2000, 17.) Hyypä (2002, 48 – 49) kertoo, että Bourdieun tutkimukset nousivat keskusteluihin vasta 2000-luvulla. Robert Putnam toi käsitteen vahvan julkisen keskustelun alaiseksi lisäten siihen yhteisöllisyyden näkökulman, kun hän tutki 1993 Italian aluehallinnon demokratiaa sekä vuonna 2000 Yhdysvaltain sosiaalisen pääoman murenemista. Kajanoja lisää (2000, 40) sosiaalista pääomaa tutkimuksissaan käsitelleiden listaan yhteiskuntatieteilijä Francis Fukuyaman.

Sosiaalisen pääoman keskustelu muuttui 1980 – 90-lukujen taitteessa taloudellisesta painotuksesta, painottamaan sosiaalisten rakenteiden aineettomia ominaisuuksia (Ruuskanen 2001, 2). Keskustelu sai uuden, yhteisön ominaisuuksia painottavan näkökulman. Vielä 1960-luvulla perinteinen uusklassinen kansantalous oli selittänyt talouskasvua inhimillisellä pääomalla, jonka pääosassa ovat yksilön ominaisuudet. Kun inhimilliseen pääomaan vaikuttavat tekijät, kuten koulutustaso ja luokkajako, kuitenkin vaikuttavat yksilön lisäksi heijasteisesti koko kulttuuriin, laajennettiin keskustelua 1980-luvulla kansakunnan henkisiin voimavaroihin. Syntyi yläkäsite inhimilliset voimavarat, joka sisälsi kaksi kokonaisuutta, inhimillinen- sekä sosiaalinen pääoma. (Kajanoja 1998, 37 – 39.)

Ruuskanen (2002, 9) erottelee sosiaalista pääomaa selittävät suuntaukset neljään. Erilaisissa määrittelyissä sosiaalisen pääoman voi katsoa tuottavan yhteiskunnalle, yhteisölle tai yksilölle jotain positiivista tai negatiivista. Yksi näkökulma painottaa yksilön asemaa sosiaalisessa verkostossa. Toinen, Colemanin painotus on yhteisön sosiaalisten verkostojen tiiviyydessä. Putnam painottaa yleistynyttä luottamusta ja Bourdieu sosiaalisen vuorovaikutuksen sekä sosiaalisen pääoman ryhmäkuntaisuutta. Kaikki painotukset pitävät sosiaalista pääomaa joko menestysresurssina, selviytymisresurssina tai syrjäytymisen välineenä. Colemanin, Putnamin ja Bourdieun painotukset ajattelevat kaikki sosiaalisen pääoman vaikutuksien kuitenkin johtuvan luottamuksesta ja kommunikaatiosta. He korostavat eri tavoin sitä, mikä luottamusta ja kommunikaatiota synnyttää ja tulisiko syntyä tarkastella yhteiskunnan, paikallisryhmien vai identiteettiryhmien tasolla.

Kajanoja (1999, 9) esittelee Maailmanpankin neljän kohdan yhteenvedon sosiaalisen pääoman eri määritelmien ja sitä tutkivien eri tieteenalojen näkemysten yhteisistä piirteistä.

1. Kaikissa yhdistetään talouden, sosiaalisen ja poliittisen alueet ja oletetaan, että valtio ja markkinat sekä sosiaaliset suhteet vaikuttavat toisiinsa.
2. Kaikissa tarkastellaan tapoja ja suhteita, joilla toimijoiden väliset luotettavat ja vakaat suhteet voivat edistää yksilöllisen ja kollektiivisen toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta.

3. Kaikissa oletetaan sosiaalisen pääoman olevan vahvistettavissa ja vahvistamisen olevan prosessi, joka vaatii voimavaroja.
4. Kaikissa oletetaan instituutioiden ja sosiaalisten suhteiden omaavan julkishyödykkeen ominaisuuksia.

4.3 Sosiaalinen pääoma Markku T. Hyypän mukaan

Markku T. Hyypä on psykosomatiikan ja terveyden tutkija sekä tietokirjailija. Hänet tunnetaan filosofiaa, aivotutkimusta sekä terveyttä ja hyvinvointia tutkivista kirjoistaan. Hän on tuonut sosiaalisen pääoman käsitteen lähelle kansaa tekemällä pitkittäistutkimusta sosiaalisen pääoman ominaisuuksista ja sen hyvinvointiin vaikuttavuudesta, pääosin suomenruotsalaisissa yhteisöissä. (kts. Hyypä 2002 & Hyypä 2005.)

Hyypä (2005, 45 – 50) on tehnyt tutkimusta suomen länsirannikon ruotsinkielisten ja suomenkielisten yhteisöjen terveyseroista. Vertailuissa suomenruotsalaiset ovat paljastuneet suomenkielisiä terveemmiksi ja pitkäikäisemmiksi. Tutkittuaan ilmiötä Hyypä on löytänyt vastauksen sosiaalisesta pääomasta. Suomenruotsalaisten yhteiskulttuuri kerryttää sosiaalista pääomaa. Kulttuuri on yhteisöllinen, aktiivisesti osallistuva ja -harrastava, yhteisön sisällä vallitsee hyvää keskinäistä luottamusta ja he ovat aktiivisesti vuorovaikutteisia laajoissa sosiaalisissa verkostoissaan.

Hyypä (2002, 49 – 50) nojaa sosiaalisen pääoman määrittelyssään moniarvoiseen amerikkalaiseen jälkimoderniin teoriaan. Sosiaalinen pääoma on pohjimmiltaan laaja-alainen yhteiskunnallinen ominaisuus, joka takaa ihmissoikeudet, oikeudenmukaisuuden, sallivuuden sekä täydellisen poliittisen- ja taloudellisen osallistuvuuden. Käsite tulee hänen mukaansa sitoa kansalaisyhteisöön. Hyypä on tässä suhteessa Putnamilainen, kapean määrittelyn kannattajana, jonka mukaan sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan kansalaisten *keskinäistä luottamusta*, *normeja* ja *verkostoja*, jotka parantavat yhteiskunnan toimintaa. Sosiaalinen pääoma nähdään tällöin horisontaalisena verkostona, joka sitoo kansalaisia toisiinsa.

Hyypä (2002, 52 - 53) korostaa vahvasti sosiaalisen pääoman yhteisöllisyysvapaaehtoisuus merkitystä toisin kuin esimerkiksi Maailmanpankin ja kansainvälisen

valuuttarahasto IMF:n laaja viranomaistahoihin nojaava määritelmä. Hyyppä (2002, 52 - 53) on heidän kanssaan vastakkaista mieltä: pystysuorat yhteiskunnallispoliittiset rakenteet, viranomaisohjailu, lait, asetukset ja säädökset eivät ole kansalaisten keskinäisen luottamuksen taustalla, eivätkä kuulu sosiaaliseen pääomaan.

Sosiaalinen pääoma ei ole ylhäältä johdettavaa eikä pakonomaisesti synnyttävä voimavara. Se kehittyy hiljalleen sukupolvien viiveellä vaakatasoisessa, vuorovaikutteisessa ja vapaaehtoisessa kansalaistoiminnassa. Yhteisöllisyys on julkishallinnossa huomattu taloudellisesti halvaksi hyvinvointiin panostamiseksi, mutta yritykset sosiaalisen pääoman nopeaan kasvattamiseen ylhäältä käsin eivät tuota tulosta tai näy kuntien seuraavan vuoden budjetissa. (Hyyppä 2005, 67.)

Sosiaalinen pääoma tarkoittaa väestön yhteenkuuluvuutta, joka näkyy vapaaehtoisina kansalaisjärjestöinä ja keskinäisen luottamuksen ylläpitäminä toimintaverkostoina. Sosiaalista pääomaa ei ole yksilöillä vaan ihmisten muodostamalla yhteisöllä. Sosiaalisesta pääomasta hyötyvät kaikki eikä se kulu käytössä. (Hyyppä 2005, 13 – 18.) *Sosiaalinen pääoma on me-henkeä.* Me-henki ylläpitää yhteisöllisyyttä ja vaikuttaa tiedostamattomasti joukkoon kuulumisen tunteella. Mitä enemmän sitä on, sitä paremmin yhteisön jäsen voi. (Hyyppä 2005, 25.)

Yhteisöllisyyden juurien Hyyppä (2002, 181 – 184) sanoo olevan yhteisön traditioissa ja yhtenäiskulttuurissa, koska niiden kautta omaksutaan yhteiskulttuuria. Yhteistoiminta saattaa osoittautua tulevaisuudessa erityisen tärkeäksi niissä muodostettujen sosiaalisten suhteiden vuoksi. Sosiaaliset verkostot voivat vaikuttaa myöhempiin elämän valintoihin ja tavoitteiden toteuttamisen mahdollisuuksiin. Kun tarkastellaan sosiaalista pääomaa, tuleekin kiinnittää huomiota sosiaalisiin verkostoihin, niiden rakenteeseen ja kiinteyteen. Yhteisöllisyys koostuu *löyhistä verkostoista*.

Luottamusta voi pitää yhteisöllisyyden avainsanana (Hyyppä 2002, 184). Luottamus on ihmisiä toisiinsa yhdistävä liima ja se liittyy yhteisön jäsenten välisiin siteisiin sekä verkostoihin. Mitä enemmän on perusluottamusta, sen helpompi on toimia yhdessä. (Hyyppä 2005, 33.) Hyyppä (2002, 148 – 149) viittaa Ilmoseen (2000) ja täsmentää,

että luottamuksella tarkoitetaan tässä yhteydessä juurtuneita moraalisia arvoja kuten reiluutta, sanansa pitämistä, totuudellisuutta ja solidaarisuutta.

Luottamusside ei saa olla liian tiukka ja ulkopuolisia poissulkeva. Siinä missä heikot siteet (löyhä verkosto) yhdistävät useita erilaisia ihmisiä yhteen, vahvat siteet (suljettu verkosto) rajaavat ulkopuolisia pois. Tällainen saattaa olla tyypillistä mm. karismaattisissa ja vahvasti ideologisissa yhteisöissä, jotka kontrolloivat tiukoilla normeilla yhteisönsä jäsenien elämää, valintoja ja verkostoja. Tiukat ulkopuolisilta suljetut luottamusverkostot ja siteet, sisäpiirit, eivät kuulu enää sosiaalisen pääoman yhteisöllisyyteen. (Hyypä 2005, 35 – 36.) Heikot siteet lisäävät yksilöiden liikkumavaraa enemmän kuin vahvat ja kiinteät ystävyssidokset, ne leviävät laajemmalle ja lisäävät yhteisön yhteenkuuluvuuden tunnetta (Hyypä 2002, 28). Vahvoilla siteillä on riski johtaa ryhmään kuulumattomien syrjintään ja epädemokratiaan siinä missä heikot siteet sallivat myönteisen kanssakäymisen ja saavuttavat paremmin yhteisön tavoitteet. (Hyypä 2005, 50 – 51.)

Hyypän (2005, 53) mielestä vapaa-ajan käytön muodoista etenkin osallistuva toiminta ja harrastaminen edustavat yhteisöllisyyttä parhaimmillaan. Molemmat on määritelty sisältämään vuorovaikutteisuutta ja vastavuoroisuutta. Vaikka en tutki harrastuksen terveysvaikutuksia, kiinnitän mainintaan huomiota siksi, että vuorovaikutteisuus ja vastavuoroisuus ovat sosiaalisen pääoman kannalta tärkeitä tekijöitä. Myös teatteriharrastuksen voi nähdä olevan vahvasti vuorovaikutteinen.

Hyypä (2005, 68 – 69) kertoo harrastuksista etenkin kuoron kuvaavan hyvin mehenkisen sosiaalisen pääoman luonnetta. Se yhdistää ihmisiä löyhäksi verkostoksi, jollaisesta sosiaalista pääomaa voi muodostua. Myös kerhot, vapaaehtoisjärjestöt, urheiluseurat sekä maantieteelliset rajat ylittävät kokoontumiset, leirit ja kesäjuhlat edustavat löyhien ihmissuhteiden verkostoja (Hyypä 2005, 163 – 164). Hyypän (2005, 54) mukaan etenkin sellaisilla harrastuksilla on positiivinen vaikutus terveyteen, joihin sisältyy oman luovan panoksen antaminen. Esimerkkeinä sosiaalisen pääoman vaikutuksista ovat tietäminen, rakastaminen, tekeminen, uskominen, toivominen, normien noudattaminen ja vastuussa oleminen (Hyypä 2005, 20).

4.4 Sosiaalinen pääoma James Colemanin mukaan

Vuonna 1988 James Coleman (1988, 95 – 96) loi sosiaalisen pääoman käsitteen, kun hän halusi tuoda teoreettiseen keskusteluun käsitteellisen työkalun, jolla selittää yksilöihin ja sosiaaliseen organisaation liittyvää teoriaansa. Hän havaitsi, että yksilöiden tarkoituksenmukainen toiminta omassa sosiaalisessa kontekstissaan ei vaikuta ainoastaan muihin siihen kuuluviin yksilöihin, vaan koko käsillä olevan sosiaalisen organisaation kehittymiseen. Hän perustaa ajattelunsa rationaalisen valinnan teoriaan ja yhdistää kahta sosiologeille sekä ekonomisteille tyypillistä käyttäytymistä selittävää teoriaa. Toisessa nähdään toimija sosiaalisena olentona, jonka toimintaa ohjaavat sosiaaliset säännöt, normit ja velvoitteet. Sosiaalinen konteksti siis ohjaa, muokkaa ja pakottaa yksilöiden toimintaa. Toinen teoria näkee ihmisen itsellisenä toimijana, joka toimii ja luo itsenäisesti tavoitteita. Toiminnan pääperiaate on tällöin toimijan yksilöllisen hyödyn maksimoinnissa.

Sosiaalinen pääoma määritellään käyttötarkoituksensa mukaan. Monista kokonaisuuksista koostuvalla sosiaalisella pääomalla on aina kaksi yhteistä ja pysyvää ominaisuutta: se liittyy aina sosiaalisiin rakenteisiin ja helpottaa niihin kuuluvien toimintaa. Sosiaalista pääomaa muodostuu ja se ilmenee ihmisten välisissä suhteissa. Se on yksilöiden käytössä oleva resurssi, joka auttaa saavuttamaan päämääriä, joiden saavuttaminen muutoin voisi olla vaikeaa. Se helpottaa toiminnan muuttumista yksilötasolta laajemmalle tasolle. Esimerkiksi ympäristön oloihin muutosta haluavat yksilöt muodostavat yhteenliittymän, ryhmän, jonka kautta yksilöiden muutostoimintapyrkimykset muuttuvat ryhmän muutostoimintapyrkimyksiä ja tavoitteen toteutuminen mahdollistuu paremmassa mittakaavassa. Ryhmä siis muodostaa yksilöille käytettäväksi sosiaalista pääomaa, josta on hyötyä muutoksen tavoittelussa. Se ei ole eteenpäin jaettava resurssi vaan toimii tarkoituksenmukaisesti vain omassa sosiaalisessa kontekstissaan. (Coleman 1988, 98 – 102.)

Coleman (1988, 102 – 105) erottelee ihmisten välisissä vuorovaikutussuhteissa ilmenevälle sosiaaliselle pääomalle kolme muotoa:

- 1) Vastavuoroisuuden velvoite ja luottamus

Yksi sosiaalisen pääoman muoto toteutuu, kun sosiaalisessa rakenteessa

vallitsee palveluksiin ja vastapalveluksiin perustuva luottojärjestelmä. Yksilöt tekevät ihmissuhdeverkostossaan toisilleen palveluksia ja odottavat niitä vastavuoroisesti takaisin. Palveluksen vastaanottaminen muodostaa velvoitteen tehdä vastapalvelus. Palvelukset ja vastapalvelukset ovat verrannollisia konkreettiseen pääomaan, sillä niitä voi hyödyntää silloin kun tarvitsee. Palveluksia tehdään koska luotetaan niiden takaisin saamiseen ja vallitsee luottamus sosiaaliseen järjestelmään. Vastavuoroiset palvelukset eivät onnistu sosiaalisessa ympäristössä, jossa vallitsee epäjärjestys tai puuttuu luottamusta sekä sosiaalista pääomaa. Yhteisön tai sosiaalisen organisaation sisällä yksilöt voivat erota toisistaan palveluksien määrässä. Tiettyyn sosiaaliseen verkostoon, ”sisäpiiriin”, kuuluvat voivat myös hyötyä muita enemmän tästä luottamusjärjestelmästä saamalla vaikutusvaltaista asemaa, jonka saaminen ei muuten onnistuisi yhtä helposti.

2) Tiedonkulku

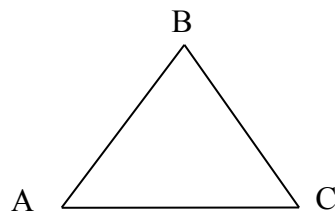
Sosiaalisessa verkostossa kulkee suuret määrät informaatiota, joka antaa toiminnalle pohjaa. Informaation kulku verkostossa ihmisiltä toisille on yksi sosiaalisen pääoman muoto. Verkostoja hyödyntämällä vuorovaikutuksessa voi hankkia ja saada olennaista tietoa, jolla on vaikutuksia oman toiminnan ohjaamiseen ja päätöksentekoon.

3) Normit ja rangaistukset

Sosiaalisen verkoston tiiviys vaikuttaa yhteisten normien syntymiseen ja luomiseen. Syntyy erilaisia normijärjestelmiä, jotka vaikuttavat yksilöiden kollektiiviseen käyttäytymiseen. Tehokkaaksi muodostuneet yhteiset käyttäytymisnormit mahdollistavat kollektiivisen rankaisemisen ja ohjaavat yksilön toimintaa pois lyhytnäköisestä oman edun tavoittelusta, kohti kauaskantoista yhteistä hyvää. Vapaamatkustaminen jää pois mitä tiiviimpi ja suljetumpi verkosto on sillä sen myötä kollektiiviset seuraukset itsekkästä käytöksestä tai vapaamatkustamisesta ovat voimakkaampia.

Luottamusta käsillä olevaan sosiaaliseen rakenteeseen ja järjestelmään pääsee parhaiten syntymään, kun sosiaalisten suhteiden verkosto on suljettu. Verkoston jäsenillä on toisiinsa useampi linkki tai yhteys, jolloin verkoston rakenne muodostuu

sulkeutuneeksi. Tällöin verkostossa tapahtuvan toiminnan seuraukset jäävät verkoston toimijoiden keskuuteen eivätkä leviä yksittäisten toimijoiden muodostaman loputtoman avoimen verkoston mukana kaukaisuuteen. Suljetussa verkostossa syntyy luottamusta ja odotus vastavuoroisuudesta, sekä velvoite vastata siihen. Palvelukset ja vastapalvelukset mahdollistuvat. Samoin suljetun verkoston luottamus synnyttää sosiaaliseen rakenteeseen yhteisiä normeja. Sulkeutuneisuus mahdollistaa sen, että normeista poikkeamisesta voidaan rankaista yhteisesti. (Coleman 1988, 105 – 108.)

KUVIO 1. Colemanin (1988, 106) suljettu verkosto kaaviona.

5 RYHMÄ TOIMINTAKONTEKSTINA

Kaikki teatterista pitävät tai näyttelemistä harrastavat ihmiset eivät toimi teatteriryhmässä. Toiset pitävät ryhmässä harrastamisesta ja toiset eivät. Loppujen lopuksi ryhmä on oma monimutkainen kokonaisuutensa, jossa monet osat vaikuttavat toisiinsa. Antaakseni käsitystä ryhmästä toimintakontekstina, tarjoan tässä luvussa tietoa siitä mitä psykologia kertoo ryhmästä, sen välisestä kommunikaatiosta, vuorovaikutuksesta ja normeista? Minkälaiseksi ryhmäksi Mikkelin revyyteatteri profiloituu?

5.1 Mitä tarkoittaa ryhmä?

Ihmisten toimiessa omien päämääriensä eteen ja tavoitteidensa mukaisesti vuorovaikutuksessa toisten kanssa, syntyy ja muokkautuu ihmisten keskinäinen toimintamuoto, ryhmä. Se muokkautuu ajan, paikan ja vaatimusten mukaisesti. Ryhmä koostuu yksilöistä, jotka tuovat siihen oman panoksensa ja energiansa. Kaikki yhdessä ne muodostavat ryhmän kokonaisenergian, jota kutsutaan synergiaksi. Ryhmässä kaikki vaikuttaa toisiinsa, yksilön panos ja toiminta, ryhmäkokonaisuuden toiminta sekä ympäristö. (Himberg 1998, 94.)

Himbergin (1998, 98 – 99) mukaan mikä tahansa yhteisestä syystä samaan tilaan kokoontunut ihmisjoukko ei kuitenkaan ole ryhmä. Vasta joukkoa, joka jakaa yhteisen tavoitteen ja yhteenkuuluvuuden tunteen, voidaan kutsua ryhmäksi. Ryhmäksi muodostumisella on omat ehtonsa. On oltava tilankontakti, jonka kautta saman tilan jakavat ihmiset tulevat toisistaan kasvavasti tietoiseksi. Psykologinen kontakti vie ryhmän kehityksen eteenpäin, kun ihmiset luovat suhteita toisiinsa ensivaikutelmien ja havaintojen perusteella. Kun ryhmä pääsee kiinni yhteiseen tavoitteelliseen toimintaan, ollaan sosiaalisen kontaktin vaiheessa. Vaiheiden läpikäyminen on välttämätöntä, sillä niiden aikana yksilölle kasvaa ryhmään henkilökohtainen kiinnostus ja ryhmään sekä ryhmätilanteeseen orientoituminen. Vaiheiden läpikäynti on ryhmäytymistä ja edellytys vapautuneelle, toimintakykyiselle, tehokkaalle ja tulokselliselle ryhmälle.

Ihmisellä on luontaisa taipumus liittyä yhteisöihin ja hakea verkostoista sosiaalista tukea. Sosiaalisissa verkostoissa – jolla tarkoitetaan moninaisia sosiaalisia kytkentöjä – sitä tarjoavat erilaiset ihmissuhteet. Blos (1962) sanoo kytkentöjen tarjoavan mahdollisuuksia omien voimavarojen täydentämiseen. Syrjään vetäytyminen tai syrjäytyminen sosiaalisen tuen verkostoista voi aiheuttaa yksinäisyyden tunnetta, joka merkitsee Shaverin ja Hazanin (1985) mukaan vuorovaikutuksen laadullista puutetta. Sosiaalisia suhteita saattaa olla runsaasti mutta niiden laadulla on oleellinen merkitys. (Suoninen, Pirttilä-Backman ym. 2010, 306 – 307.)

Ryhmä on yksilölle reflektioväline, sillä ryhmässä yksilö joutuu suhteuttamaan itseään ympäristöön sekä opettelemaan ja tarkkailemaan itsen ja ympäristön suhdetta. Itsereflektion, oman toiminnan tietoisien tarkastelun, avulla yksilö voi tulla tietoiseksi mm. sosiaalisen vuorovaikutuksen sujumisen kannalta tärkeiden toimintatapojensa kanssa, kuten oma tapa havaita, ajatella, tuntea, kommunikoida ja toimia. Ryhmä tarjoaa yksilölle mahdollisuuden olla yhteiskunnan aktiivinen jäsen, vaikuttaa omaan ympäristöönsä ja muuttaa sitä. Erilaisissa ryhmissä oleminen on osallisuutta yhteiskuntaan ja niiden puuttuminen tai heikkous syrjäyttää ja vähentää yhteiskunnan kiinteyttä. (Himberg 1998, 95.)

5.2 Ryhmän koheesio, vuorovaikutus ja normit

Kenttäteorian mukaan ryhmän jäseneen vaikuttaa psykologinen voimakenttä. Sen vetovoima perustuu ryhmän toiminnan kiinnostavuuteen, ryhmän statukseen, siihen kuinka paljon yksilö pitää muista ryhmän jäsenistä ja miten ryhmä tukee yksilön omien tavoitteiden saavuttamista. Näiden tekijöiden summaa kutsutaan koheesioksi. Se saa jäsenyyden jatkumaan ja vahvistaa ryhmänormeja. Koheesiota kutsutaan yhtälailla solidaarisuudeksi, ryhmähengeksi kuin me-hengeksikin. Kaikkien näiden avulla halutaan selittää sitä, miksi ja miten ryhmä pysyy koossa tiiviinä itsenäisenä yksikkönä. Kiinteässä ryhmässä jäsenten käyttäytyminen ja uskomukset ovat yhdenmukaisia sekä heidän välillään on keskinäistä tukea. (Suoninen, Pirttilä-Backman ym. 2010, 199.)

Vuorovaikutus synnyttää ryhmään kommunikaatio-, rooli-, normi- ja valtasuhteita. Vuorovaikutus voi olla laadultaan informaatiota tai kommunikaatiota. Parhaassa tapauksessa vuorovaikutus luo yhteydenkokemuksia. Säilyttääkseen toimintakykynsä ryhmän vuorovaikutuksen tulee olla kommunikoivaa, selkeää ja rehellistä, eli avointa kommunikaatiota. Ryhmän vuorovaikutusväylät paljastuvat jäsenien välisistä kommunikaatiosuhteista. Nämä kommunikaatiosuhteet voivat muodostaa erilaisia kommunikaatorakenteita, joista etenkin verkkomainen kommunikaatio mahdollistaa kaikkien osallistumisen ja viihtyvyyden. (Himberg 1998, 119 – 122.) Ryhmän kommunikaatiotähtäimet noudattelevat usein tunnesuhteita. Vuorovaikutuksen määrää ja tiheyttä säätelee emotionaalinen kiintymys. (Himberg 1998, 131 – 132.)

Normit, toimintasäännöt, ovat yksi vuorovaikutuksen muoto ja saa jäsenet toimimaan yhdenmukaisesti. Yhdenmukaisuuden noudattamisesta palkitaan tai rankaistaan. Normeilla ilmaistaan jäseniin kohdistuvat vaatimukset mutta myös jäsenet itse luovat käyttäytymisellään ryhmään normeja. Niitä luodaan koko ajan tietoisesti tai tiedostamatta, ne voivat siis olla julkilausuttuja tai piilonormeja. Julkilausuttuja eli virallisia normeja valvoo usein ”virallisena” pidetty taho, kuten teatteriryhmän kohdalla ohjaaja. Epävirallisia normeja säätelee ja valvoo itse yhteisö, ryhmäläiset. Jäsenten aiempien viitekehyksien normikokemukset vaikuttavat normien muodostumiseen. Lisäksi siihen vaikuttaa ryhmän sosiaalisen lähiympäristön normit sekä yhteiskunnan yleinen normisto. (Himberg 1998, 129 – 131.)

5.3 Revyyteatterin ryhmäprofiili

Himberg (1998, 100) jäsentää ryhmiä mm. kiinteyden ja keskinäisten suhteiden laadun kautta. Mikkelin Revyyteatteri kuuluu sekundääriryhmiin, jotka ovat yleisesti ottaen suurempia kuin primaariryhmät (perhe, suku tai ystäväpiiri). Sekundääriryhmä ei perustu keskinäisiin suhteisiin ja voi olla etäinen. Revyyteatteri on jäsen- eli sisäryhmä. Jokainen jäsen voi puhua kuuluvansa siihen käyttäen ilmaisua ”me”. Ryhmässä ei ole jäsenyyttä rajaavia ehtoja kuten ikä, sukupuoli, kansallisuus ym. Joukko on heterogeeninen, epäyhtenäinen ja koostuu erilaisista jäsenistä.

Revyyteatterin toiminnassa leimallista on suuri ryhmä koko, joka tekee toiminnasta haastavaa mutta erityisen näyttävää. Ihmisiä ryhmässä on jopa yli 40, on siis kyse suurryhmästä (Himberg 1998, 100). Himberg (1998, 117 – 118) näkee suuressa ryhmäkoossa paljon riskejä ryhmän kiinteydelle, jäsenten tyytyväisyydelle, motivaatiolle ja osallistumisen aktiivisuudelle. Se lisää mahdollisuutta kilpailuun, ristiriitoihin ja vapaamatkustamiseen. Suurryhmässä dynamiikan perusilmiöt vaikuttavat monimutkaisempina kuin pienryhmässä. Suurryhmän tehtävään keskittyminen voi olla vaikeaa, on vaikeampi pysytellä nykyhetkessä, ryhmä on impulsiivisempi ja yllätyksellisempi kuin pienryhmä sekä lyhytjännitteisempi kuin yksilö, suurryhmä saattaa kiirehtiä luovista oivalluksista ja näkemyksistä uusiin, polarisoituminen korostuu ja ryhmä saattaa edetä ajattelussaan kohti äärimmäisyyksiä. (Himberg 1998, 117 – 118.)

Kun ryhmää jäsenellään Himbergin (1998, 167 – 168) keinoin toimintatarkoituksensa mukaan, on Mikkelin Revyyteatteri tavoitteellinen ryhmä, sillä ryhmän pääpaino on yhteisessä tavoitteellisessa toiminnassa. Tavoitteelliselle ryhmälle tunnusomaista on, että ryhmä syntyy yhteisen kiinnostuksen kohteen ympärille. Tavoitteellisessa ryhmässä olemassaolo perustuu jäsenien henkilökohtaisiin päämääriin, heidän persoonallisten tarpeidensa toteuttamiseen, sekä yhteisiin päämääriin eli yhteiseen haluun muuttaa ympäristöään. Revyyteatterin kohdalla yhteisissä päämäärissä ei ole kyse niinkään ympäristön tavoitteellisesta muuttamisesta vaan taide-elämyksien aikaan saamisesta kulttuurin keinoin. Yhteinen tavoite ja päämäärä on oppia estraditaiteesta ja valmistaa toimintakauden aikana näytelmä. Tasapainoisessa

ryhmässä sekä henkilökohtaiset, että yhteiset päämäärät saavutetaan. Yhteistoiminta rajoittuu tavoitteen saavuttamisen ympärille eikä ryhmä ole itsetarkoitus. Sitoutumisen kohteena on ryhmän ajama asia, eivät sen jäsenet.

6 TEATTERIHARRASTAMISEN MOTIIVEJA JA MERKITYKSIÄ

Miksi teatteria harrastetaan? Sinivuori on vuonna 2002 pyrkinyt vastaamaan kysymykseen Tampereen yliopiston kasvatustieteelliseen tiedekuntaan tekemässään väitöskirjassa ”Teatteriharrastuksen merkitys – teatteriharrastuksen merkitys ja taiteellinen oppiminen teatteriesityksen valmistusprosessissa.” Tutkimus kohdistettiin harrastajateatterilaisille. Harrastusmotiiveja on tutkittu määrällisellä tutkimuksella, jonka tuloksena Sinivuori (2002, 234) on listannut teatteriharrastamisen motiivit seuraaviin pääluokkiin tärkeysjärjestyksessä: kognitiiviset motiivit, toimintamotiivit, ammatilliset motiivit, emotionaaliset motiivit ja sosiaaliset motiivit.

Kokkonen & Kärki (2003) tutkivat pro-gradussaan teatteriharrastajien esiintymistarvetta. ”Huomion keskipisteenä – mistä kumpuaa harrastajateatterilaisen esiintymistarve?” on tehty Jyväskylän yliopiston Viestintätieteiden laitokselle ja siihen vastasi 140 Ylioppilasteatteriliitto SYTY:n jäseneteattereiden jäsentä. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella, joka sisälsi asenneväittämiä sekä avoimen kysymyksen. Varsinkin avoimen kysymyksen ansiosta Kokkonen ja Kärjen (2003) tutkimus tuntuu tuottavan mielenkiintoista ja analyttistä informaatioita teatterin merkityksistä harrastajilleen, kun taas Sinivuori (2002) päättyy tarjoamaan motiiviteorioista viitekehystä teatterin harrastamisen lähtökohtaisiin syihin. Tulokset keskittyvät motiivien tärkeysjärjestyksen listaamiseen ja taustamuuttujien huomioimiseen.

6.1 Minän vahvistaminen

Kokkonen ja Kärjen (2003, 112 – 113) mielestä teatterin kaikki harrastamisen syyt peilautuvat pohjimmiltaan vahvasti minään ja sen osa-alueisiin. Harrastuksen kautta voi päästä osalliseksi ihailemaansa teatteri- ja esiintymiskulttuuria. Ryhmään voidaan identifioitua. Lava koetaan mahdollisuudeksi testata, kokeilla ja tuntea. Itseä halutaan tuoda esille yksilöllisenä persoonana mutta ryhmän avulla ja kannustuksella.

Sinivuoren (2002, 139) teatteriharrastamisen motiivien tärkeysjärjestyksen neljä ensimmäistä motiivialaluokkaa ovat kognitiivisia: 1) Onnistumiskokemusten ja myötäelämisen tarve, 2) Halu oppia uutta, 3) Mielikuvituksen ja ilmaisutaitojen kehittäminen sekä 4) Viihtyminen. Kaiken ikäiset hakevat harrastuksesta onnistumisen kokemuksia. Ne vahvistavat itsetuntoa ja henkistä kestävyyttä. Harrastuksessa oppii uusia taitoja sekä saa uusia kokemuksia ja ideoita. Harrastusta pidetään monipuolisena.

Myös useiden Kokkosen ja Kärjen (2003, 85) tutkimuksen vastaajien mielestä teatteriharrastus antaa niin monipuolista sisältöä elämään, että sen eteen ollaan halukkaita näkemään paljon vaivaa. Teatterista saa heidän mukaansa onnistumisien lisäksi ajanvietettä, ystäviä, hengenravintoa, laajoja tunneskaaloja ja palautetta omasta toiminnasta.

Teatteriharrastamista kohtaan koetaan suurta intohimoa. Harrastus on tärkeä itseilmaisun kanava ja keino vaikuttaa. Monille teatteri on elämäntapa, siihen on kasvettu ja totuttu. Harrastusta kohtaan koetaan jopa riippuvuutta. Se koetaan välttämättömäksi pakoksi. Ilman teatteria elämään jäisi suuri aukko, jota ei täyttäisi mikään muu. Teatterimaailmassa on harrastajalle sellaista maagista tunnelmaa, jota ei muualta löydy. Toisaalta, harrastusta luonnehditaan myös yksinkertaisesti hauskaksi ja kivaksi. (Kokkonen ja Kärki 2003, 75 – 82.)

Asenneväittämien tuottamaa aineistoa käsiteltiin Kokkosen ja Kärjen (2003, 89 – 90) tutkimuksessa kuuden teeman kautta 1) Esiintymistarve, 2) Huomionkipeys, 3) Ujous, 4) Esiintymisen mielekkyys, 5) Sosiaalinen tuki ja 6) Minän vahvistaminen. Vastauksien perusteella valtaosa harrastajateatterilaisista kokee esiintymistarvetta iästä ja harrastamisen pituudesta riippumatta. Harvalla heistä motiivina toimii kuitenkin halu tehdä näyttelemisestä ammatti. Kokkosen ja Kärjen (2003, 74 – 75) mukaan esiintymisen tarve koostuu monista erilaisista tarpeista. On tarve kuulua ryhmään, kokeilla omia rajoja, saada huomiota, toteuttaa itseään, löytää paikka sosiaalisessa todellisuudessa, saada vertaisilta palautetta ja tukea, kehittää minätuntemusta sekä kohottaa itsetuntoa omilla ja yhteisillä kokemuksilla.

Teatteriharrastajista suuri osa nauttii joukon keskipisteenä olemisesta. Kyse ei heidän kokemuksiensa mukaan ole varsinaisesti huomionkiipeydestä, vaikka huomiota kaipaavatkin ja nauttivat siitä jollain tavalla. (Kokkonen & Kärki 2003, 90 – 91.) Harrastajissa on yhtä lailla ujoja kuin ulospäin suuntautuneita ihmisiä. Esiintymisjännityksen voittamista ei nähdä harrastamisen syynä. 22,8 % harrastajista jännittää esiintymistä paljon, suurin osa jollakin tavalla. Yli puolet esiintyy mielellään tai melko mielellään myös teatteriryhmän ulkopuolisissa tilanteissa. (Kokkonen & Kärki 2003, 92 – 95.)

Sinivuoren (2002, 137 – 139) tutkimuksessa esiintymistarve luokitellaan emotionaalisiin motiiveihin, eikä saa aivan niin tärkeää merkitystä kuin Kokkonen ja Kärjen (2003, 89 – 90) tutkimuksen perusteella voisi odottaa. Siinä missä mielestäni Kokkonen ja Kärki (2003) kertovat lukijalle kokevatko harrastajat esiintymistarvetta ja mistä se kumpuaa, niin Sinivuori (2002) antaa näkemykseni mukaan vastauksen siihen, missä määrin esiintymistarve toimii varsinaisena motiivina teatterin harrastamiselle. Esiintymistarve sijoittuu Sinivuoren mukaan (2002, 139) harrastamisen motiiveissa vasta kahdeksanneksi tärkeimmälle sijalle. Neljästä eteenpäin harrastamisen motiiveja ovat: 5) terapeutitiset vaikutukset (toimintamotiivi), 6) kokemusten tarve (toimintamotiivi), 7) motivoiva asenne (kognitiivinen motiivi) ja 8) esiintymistarve (emotionaalinen motiivi).

Sinivuori (2003, 141 – 142) havaitsi, että teatterin terapeutinen merkitys harrastajalle kasvaa iän myötä. Roolityöskentely koetaan reflektointikeinona, mahdollisuutena uusien toimintamallien löytymiseen vaikeiden elämäntilanteiden avuksi. Kokkonen & Kärki (2003, 79 – 83) nostavat tuloksista esille samaa: harrastus koetaan keinona itsereflektoida, jonka vuoksi rooliin hyppäämisestä tulee mielenkiintoista. Se kasvattaa itsetuntemusta, -varmuutta ja -luottamusta. Juurikin olemalla joku muu, teatterin kautta saa Kokkonen ja Kärjen (2003, 98 – 99) vastaajien mukaan mahdollisuuden ylittää sosiaalisia odotuksia, -rajoja ja itsensä. Näyttelemisen kautta saa opettavaisia kokemuksia, kun joutuu kokemaan ja tuntemaan uusia asioita erilaisten roolihahmojensa perspektiiveistä. Monien mielestä näyttelemisestä saa sellaisia tunteita, joita ei muutoin tulisi käsitelleeksi elämässään (Kokkonen & Kärkkäinen 2003, 95).

Loput Sinivuoren (2002, 139) tutkimuksessa esiin nousseista motiiveista ovat 9) ammatilliset motiivit, 10) Hyväksytyksi ja huomioon otetuksi tulemisen tarve, 11) Halu toimia ja erottua yksilönä, 12) Kontaktimotiivit, 13) Turvallisuus ja 14) Suoritusmotiivit. Iän myötä näyttäisi Sinivuoren (2002, 142 – 149) mukaan hieman kasvavan tarve toimia ja erottua yksilönä. Naisille on miehiä tärkeämpää kehittää mielikuvitusta ja ilmaisutaitojaan, sekä tarve saada onnistumisen kokemuksia ja myötäelää. Sinivuori pohtii mitä onnistumiskokemusten tarve kertoo nyky-yhteiskunnan tarjoamista onnistumisen kokemusten mahdollisuuksista, sillä kaiken kaikkiaan tarve onnistumiskokemuksiin on teatterin harrastamisen motiiveista suurin.

Teatteria harrastavat miehet ovat hieman naisia kovempia suorittamaan ja heillä on enemmän halua erottua yksilönä. Teatteri on hyvin naisvaltainen ala, se voi vaikuttaa osaltaan siihen, miksi miehille nousee naisia merkityksellisemmäksi motiivi tavata vastakkaista sukupuolta. Harrastamisen kestolla on mitätön vaikutus harrastamisen motiiveihin. Siksi voidaan mielenkiintoisesti todeta, että erittäin pitkäaikaisenkin harrastamisen jälkeen teatteriharrastuksessa voi oppia uutta, kehittyä mielikuvituksessa ja ilmaisutaidossa, saada onnistumisen kokemuksia sekä kokea myötäelämistä, sillä kaikki ne motivoivat harrastajia yhtälailla harrastuksen kestosta riippumatta. (Sinivuori 2002, 142 – 149.)

6.2 Yhdessä tekeminen, ystävät ja sosiaalinen tuki

Teatteri on monille pitkäaikainen ja -jänteinen harrastus. Harrastuksen kautta halutaan saada ystäviä ja sosiaalista tukea. Sosiaalinen tuki on harrastajille yksimielisesti tärkeä syy harrastaa. Ryhmän tuki, kannustus ja hyväksyminen koetaan tärkeäksi. Esiintyminen koetaan erityisen mielekkääksi silloin, kun ryhmä toimii hyvin. Tätä kautta ryhmän koheesio ja tukeva ilmapiiri on tulkittukin harrastamisen mielekkyyttä ja jatkamista lisääväksi tekijäksi. (Kokkonen & Kärki 2003, 89 – 92.)

Kokkosen ja Kärjen (2003, 82 – 88) vastaajien keskuudessa teatteri koettiin kasvunvälineenä, sisältäen kohtaamista, aitoutta ja rehellisyyttä. Yhdeksi tärkeimmistä tekijöistä vastaajien keskuudessa nousi ryhmässä yhdessä tekeminen. Teatteriporukan samanhenkisyys ja yhteisöllisyys ovat harrastajille tärkeitä, joillekin jopa itse syy harrastaa. Sosiaaliset siteet saattavat ulottua myös vapaa-ajalle ja muodostaa

harrastajalle tämän merkityksellisimmän sosiaalisen verkoston. Teatteriryhmän tukeen luotetaan, luottamus sallii heittäytymisen ja epäonnistumisen. Yhdessä tekeminen opettaa yhteistyötä sekä kasvattaa sosiaalisia- ja vuorovaikutustaitoja. Teatteri koetaan keinona olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Vuorovaikutusta tapahtuu sekä ryhmän että yleisön välillä. Vuorovaikutuksella on suuri rooli ryhmän välisessä yhteistyössä.

Tutkimuksista tekemiäni havaintojen perusteella Kokkosen ja Kärjen (2003) tutkimuksessa nousee kauttaaltaan esiin Sinivuorta (2002) painokkaammin ryhmän, ystävien ja sosiaalisen tuen merkitys harrastamisessa. Osaltaan siihen voi vaikuttaa mahdollisuus vastata omin sanoin avoimeen kysymykseen. Siihen vastatessa Kokkosen ja Kärjen (2003, 82) tutkimuksessa yli neljäsosa mainitsi ryhmän tärkeyden tavalla tai toisella. Ehkä vastaajille on ollut helpompi nostaa esille itselle tärkeimmiksi koettuja ilmiöitä, tarvitsematta miettiä valmiiksi tarjottuja vaihtoehtoja ja niiden tärkeysjärjestystä.

Sinivuoren (2002, 132 – 134) tutkimuksessa sosiaalisiin motiiveihin, joka sijoittui viimeiseksi, kuuluivat alaluokat suoritusmotiivit, kontaktimotiivit, halu toimia ja erottua yksilönä sekä turvallisuus. Auki kirjoitettuna ne selvittivät sitä, halutaanko harrastuksella hyötyä koulutuksellisesti, rahallisesti, kuuluisuuden tai vastakkaisen sukupuolen vuoksi. Harrastetaanko, koska joku ystävä harrastaa, pidetäänkö ohjaajaa mukavana ja onko harrastuksessa harrastajan ihailemia henkilöitä. Sosiaaliset motiivit kertoo myös lähiperheen teatteriharrastamisen vaikutuksesta omaan päätökseen harrastaa teatteria, siitä pidetäänkö teatteriharrastusta vain puhtaana ajanvietteenä, nähdäänkö se tapana erottua ja tarvitseeko teatterin harrastamiseen ryhmää.

Harrastamisen sosiaalisia motiiveja tarkasteltaessa tulee mielestäni kiinnittää huomiota tutkijan valintaan siitä, mitkä tekijät on katsottu sisältymään sosiaalisiksi motiiveiksi. Sinivuoren (2002, 132 – 134) määrittelemien sosiaalisten tekijöiden perusteella sosiaaliset syyt eivät todella näyttäisi olevan kovin painavia vaikuttimia teatterin harrastamisessa. Paneutumalla kuitenkin tarkemmin motiiviluokkien osatekijöihin, voidaan tutkimuksesta löytää ripotellusti sosiaalisiksi määriteltäviä tekijöitä myös muualta kuin itse sosiaalisista motiiveista. Sinivuoren (2002, 128 – 132) tuloksissa sijalle neljä sijoittuneen alamotiiviluokan ”Viihtyminen” yksi

osatekijöistä on teatterin hyvä henki. Myös sijalle viisi sijoittuneen alamotiiviluokan ”Terapeuttiset vaikutukset” yksi osatekijöistä on se, että teatterista saa uusia ystäviä.

7MIKKELIN REVYYTEATTERI PAIKALLISENA TEATTERITOIMIJANA

Mikkelissä teatteritoimintaa on tarjolla kirjavasti pelkästään kansalaisopiston tarjotessa harrastamiseen 10 erilaista teatteriryhmää. Kansalaisopiston nettisivuilta (2010) katsottuna näyttämötaiteen perusopetusta antavat Tarapaan vintiöt, Vekkuliteatterin Juniorit, Satuteatteri Tarapaappa ja Vekkuliteatterin seniorit. Nuorille ja aikuisille on tarjolla Nuorisoteatteri, Opiston uusi teatteri, Remppateatteri, Revyyteatteri, Teatteri Henkireikä ja Hassuttelevat hupsut. Näiden lisäksi Mikkelin kaupungin harrastetoimintaluettelo (2010) mainitsee Norolan nuorisoseuran, Nukketeatteri Sateenkaaren, Nukketeatteriyhdistys Tilkun, Pitäjän näyttämön, Teatteri- ja kulttuuriyhdistys Kutkutus ja Teatteri Tuikun.

Mikkeliläisten teatteriryhmien listasta ei meinaa tulla loppua, kun tuoreeltaan päivitetty Mikkelin harrastajateatterit yhteen kokoava sivusto (2011) lisää luetteloon vielä seuraavat: Hurissalon harrastajateatteri, Jalkapuuteatteri, Kalvitsan kesäteatteri, Koirakiven kesäteatteri, Laulamme kabareeta, Mylläkkäteatteri, Mäntyharjun kesäteatteri, Otavan Shakespeare Satiirikot, Pertunmaan nuorisoseura, Teatteri Ilona, Teatteriryhmä Irtonaiset ja Tuuvateatteri.

Mikkelin revyyteatteri on musiikki- ja teatteri-ilmaisua yhdistävä harrastajateatteriryhmä. Toiminnan ydin on kansalaisopiston opintopiiri. Sen tavoitteena on ajan ilmiöitä ja ihmisenä olemisen moninaisuutta käsittelevän värikkään ja puhuttelevan viihteen tarjoaminen seudun ihmisille. (Yhdistyksen nettisivut, 2010.) Ryhmä tarjoaa syventävää koulutusta laulu-, tanssi- ja teatteri-ilmaisusta. Toiminnassa opiskellaan näyttelijäntyötä, tekstinkäsittelyä ja äänenmuodostusta. Ryhmän toimintakausi ulottuu syyskuusta seuraavan vuoden toukokuuhun, sisältäen joka toimintakautena yhteensä noin 150 oppituntia. Ryhmään otetaan mukaan enintään 40 opiskelijaa. Ryhmä kokoontuu joka sunnuntai kansalaisopiston tilojen salissa. (Kansalaisopiston nettisivut, 2010.)

Toiminnan taiteellisesta suunnittelusta ja ohjaamisesta vastaa monen vuoden kokemuksella pitkän linjan ohjaaja, joka kokoaa harjoituskauden aikana ryhmää harjoittamaan taiteellisen työryhmän musiikin, tanssin ja teatterin ammattilaisista. He voivat olla kansalaisopiston tai yhdistyksen palkkaamia opettajia tai ryhmän omia jäseniä. (Toimintasuunnitelma, 2010.)

Revyyteatterin toimintasuunnitelman (2009 – 2010) omien sanojen mukaan ryhmän tavoite on yhteisöllisyys ja hyvä meininki. Alueellisesti tärkeän taideinstituution ydintehtävä on sen henki, kehitys ja tulevaisuus. Pyrkimyksenä on toimia roolissa niin, että kannustava ja rohkaiseva yhteistoiminta kehittyisi, jäsenistön osallisuuden tunne ja vaikutusmahdollisuudet voimistuisivat ja toimintaan liittyvät käytännön asiat saisivat mahdollisimman selkeän muodon. Mikkelille halutaan tarjota taitava ja valovoimainen teatteriryhmä. Itse Revvyteatterilaisille halutaan tarjota eheä ja iloinen ryhmä.

Mikkelin Revvyteatteri juhli vuonna 2010 10-vuotista taipalettaan. Juhlan kunniaksi toimintakauden 2009 – 2010 ohjelmistossa oli näytelmä ”Revyyn Helmiä Miun Mikkeliissä”, jossa oli kootusti vuosien varrella tehtyjen näytelmien parhaita kohtauksia sekä tanssi- ja laulunumeroita. Ohjaaja (2010) kertoo, että Mikkelin Revvyteatteriyhdistyksen historia alkoi Iltama-teatterista. Iltama-ryhmä perustettiin, kun teatterin harrastamisesta kiinnostuneet aikuiset tai sitä harrastavien lasten vanhemmat kiinnittivät huomiota siihen, ettei vastaavaa toimintaa tarjottu aikuisille. Kahdeksan hengen ryhmän toimintaa kehiteltiin hiljalleen muutaman toimintavuoden jälkeen, kunnes linja muuttui vanhan ajan iltamista taiteellisempaan suuntaan, estradiviihteen toteuttamiseen. Uuteen linjaan vaikutti ohjaajan kiinnostus kokonaisvaltaiseen näyttämötyöskentelyyn, lauluun ja tanssiin sekä vahva fyysistä ilmaisua painottava historia. Vuonna 2000 ryhmä muutti nimensä Mikkelin Revvyteatteriksi ja sai kansalaisopiston opintopiirin toiminnan toteuttamiseen. Vuonna 2005 perustettiin Mikkelin Revvyteatteriyhdistys. Revvyteatterin toimintaan on alusta asti kuulunut myös ohjelmapalvelu.

8OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön aihe selkeytyi minulle alkukeväällä 2010. Työnteko alkoi keväällä kirjallisuuteen tutustumalla ja tutkimussuunnitelman sekä -aikataulun tekemisellä. Kaikki haastattelut toteutettiin huhtikuussa ennen toimintakauden loppumista, jotta tutkimuksen tekeminen kyseisestä ryhmästä olisi helpompaa. Lokakuussa alkoi varsinaisen työn kirjoittaminen ja syksyllä 2010 syntyi työn teoreettinen viitekehys kun täsmensin tutkimuksen sisältöä ja perehdyin aiempaa syvällisemmin sosiaalisen pääoman teoriaan. Työ vietiin loppuun kevään 2011 aikana tekstin muokkaamisella, aineiston analysoinnilla sekä pohdinnan tekemisellä.

8.1 Tutkimusmenetelmät

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa, jota työni edustaa, pyritään ymmärtämään jotain tapahtumaa syvällisesti, saamaan tietoa ilmiöstä tai etsimään uusia teoreettisia näkökulmia tapahtumiin ja ilmiöihin (Hirsjärvi & Hurme 2000, 59). Se sisältää monia tutkimusmenetelmiä, jotka tarjoavat erilaisia keinoja saada vastauksia arvoitukseen, jota tutkimusongelmaksi kutsutaan. Tyypillisiä laadullisen tutkimuksen piirteitä ovat, että sen aineisto kerätään luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Keruumenetelmänä suositetaan haastatteluja, havainnointia ja erilaisten dokumenttien diskursiivista analysointia. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä ja tapauksia käsitellään ainutlaatuisina. Analysoinnissa ollaan induktiivisia, eli lähtökohtana on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu, ei teorian testaaminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 158 – 160.)

Tutkimukseni empiirinen osuus toteutettiin kahdella ryhmähaastattelulla. Ryhmähaastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa ja keskustelua sekä tiedonhankintaa on mahdollista ohjailla tilanteen mukaan. Ryhmähaastattelun tavoite voi olla vapaamuotoinen, osallistujilla on mahdollisuus kommentoida spontaanisti ja luoda keskusteluun monipuolisia merkityssisältöjä. Wattsin ja Ebbuttin (1987) mukaan haastattelijan tehtävänä ei ole ryhmähaastattelussa niinkään ”haastattelemineen”, vaan keskustelun aikaansaaminen ja sen helpottaminen. Ryhmähaastattelulla on mahdollisuus hakea kollektiivista näkemystä asioihin ja saada

tietoa haastateltavien sosiaalisesta ympäristöstä, tässä tutkimuksessa teatteriryhmästä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 61.)

Toteutin tutkimushaastattelut ryhmämuotoisena, sillä tutkin työssäni ryhmäilmiötä. Kaikkiaan haastatteluihin osallistui yhteensä 11 uutta ja vanhaa harrastajaa. Aineistonkeruumenetelmänä käytin teemahaastattelua. Haastattelun aihepiirit olivat tiedossani mutta kysymyksiltä puuttui tarkka muoto ja järjestys. Teemahaastattelu on välimuoto lomake- ja avoimelle haastattelulle. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 203.)

Koska yksi ryhmän tunnuspiirteistä on vaihtuvuus, halusin jakaa haastateltavat ryhmät yli kaksi vuotta harrastaneisiin sekä alle kaksi vuotta harrastaneisiin. On mielenkiintoista tarkastella minkälaisia eroja tuoreiden ja kokeneiden ryhmäläisten kokemuksissa mahdollisesti ilmenee. Ryhmän toimivuuden kannalta uusien harrastajien sopeutuminen joukkoon on merkittävää ja tarkastelemalla haastattelun tuloksia voidaan tehdä päätelmiä siitä, millä tavalla tulevaisuudessa on hyvä toimia. Etenkin luottamuksen ilmenemisessä voi uusien ja vanhojen harrastajien kesken ilmetä eroja.

8.2 Aineiston keruu

Pyrin miettimään haastatteluihin teemakokonaisuuksia, joiden kautta saisin ryhmäläiset tuottamaan tietoa ryhmän verkostoista, normeista ja luottamuksesta. Aloitin listaamalla paperille kysymyksiä, joiden ajattelin tuottavan informatiivisia vastauksia. Ryhmittelin niitä teemoiksi, arvioin niiden käyttökelpoisuutta ja valitsin sopivimmat vaihtoehdot. Jätin teemoja laajoiksi ja runsaasti antaakseni keskustelulle liikkumatilaa (LIITE 1). En kysynyt kaikista teemoista yksityiskohtaisia suoria kysymyksiä, vaan esitin kysymyksiä, joiden vastauksista voi myös epäsuorasti saada tietoa tutkittavasta teemasta.

Ryhmähaastattelut pidettiin kansalaisopiston harjoitustilojen aulakahviossa. Tarjolla oli pientä purtavaa ja juotavaa. Molemmissa ryhmissä keskustelut etenivät hyvin omalla painollaan. Keskustelut rönsyilivät paljon ja niihin sisältyi paljon sellaista, mitä ei haastattelujen analyysissä ole oleellista käsitellä. Haastattelijan kysymyksen asettelu

mukaili keskustelun kulkua. Tarkentavat kysymykset saattoivat erota ryhmien haastattelutilanteissa toisistaan paljonkin, riippuen keskustelun luonteesta. Ryhmissä eri teemat nostivat eri määrän keskustelua ja pääosin edettiin haastateltavien ehdoilla. Haastateltavat molemmissa ryhmissä puhuivat mielellään ja tuntuivat olemaan vastauksissaan avoimia ja rehellisiä.

Ensimmäinen haastatteluryhmä kokoontui sunnuntaina 18.4.2010 ennen harjoitusten alkua. Ryhmä koostui viidestä tuoreesta, alle kaksi vuotta harrastaneesta ryhmäläisestä. Haastattelu kesti noin tunnin. Viimeisen kymmenen minuutin aikana paikalta joutui poistumaan kaksi haastateltavaa. Viereisessä salissa oli samanaikaisesti toisen ryhmän teatteriharjoitukset, joista kuului lievää melua tasaiseen tahtiin, mutta se ei haitannut keskustelun etenemistä. Pienen keskeytyksen toi ohjaajan saapuminen paikalle rupattelemaan harjoitusten ollessa tauolla. Haastattelutilanne oli mukava ja rento.

Toinen haastatteluryhmä koostui kuudesta yli kaksi vuotta harrastaneesta ryhmäläisestä, ja se kokoontui su 25.4.2010 ennen harjoituksia. Haastateltavat olivat iloisia ja puheliaita ja osallistuivat aktiivisesti keskusteluun. Keskustelu oli erittäin eloisaa, ja sen aikana naurettiin paljon yhdessä. Paikoin tuntui miltei vaikealta johtaa keskustelun kulkua kohti ennalta määritellyjä teemoja, sillä puheensorina ja ajatustenvaihto oli intohimoista.

8.3 Aineiston analysointi

Aineiston analysointi aloitettiin litteroimalla kaikki haastattelut puhtaaksi koneelle. Sen jälkeen teemoitin vastaukset Hyypän (2002, 2005) ja Colemanin (1988) esittämien sosiaalisen pääoman tekijöiden mukaan: luottamus, normit, verkostot ja tiedonkulku. Kolme ensimmäistä ovat molempien teorioiden yhteisiä nimittäjiä. Viimeinen on Colemanin (1988) teorian oleellinen tekijä.

Hyypän (2005, 33) mukaan luottamus ja verkostot liittyvät yhteen. Colemanin (1988, 102 – 104) mukaan luottamus taas liittyy vastavuoroisuuden velvoitteeseen. Koska luottamus on molemmissa teorioissa oleellinen osa ja sitä voi pitää yhteisenä nimittäjänä, on siksi mielekäästä nostaa se yhdeksi analyysin itsenäisistä teemoista.

Verkoston linkkien löyhyyttä tai tiheyttä voi mielestäni hyvin tarkastella erottamalla siitä luottamuksen, käsittelemällä verkostossa muodostettujen ihmissuhteiden laatua. Verkosto yhteisenä nimittäjänä sallii vertailun siitä, kummanko verkostomallia ryhmän sisäinen verkosto edustaa.

Hyypä (2002, 2005) ei esittele tarkemmin ajatuksiaan normeista yhteisössä, mutta mainitsee niiden säätelevän yhteisön jäsenten käytöstä ja olevan tärkeä osa yhteisöä, jossa sosiaalista pääomaa esiintyy. Colemanin (1988, 104 – 105) teoriassa normit ovat selkeä elementti, johon liittyy mm. kollektiivinen rankaiseminen. Tiedonkulku on Colemanin (1988, 104) mukaan keskeinen sosiaalisen pääoman tekijä, siksi sitä on perusteltua käsitellä.

Analyysiteemoista on jätetty pois Colemanin (1988, 102 – 104) vastapalvelusten luottojärjestelmä, sillä siitä ei haastattelussa kysytty tarpeeksi suoraa kysymystä, eikä keskustelusta voi tulkita mitään siihen viittaavaa. Koska yksityiskohtaisia suoria kysymyksiä sosiaalisen pääoman tekijöistä ei kysytty, vaati aineistoanalyysi paljon tulkintaa. Analyysissä mietin, mitkä esille nousseet asiat kertovat esimerkiksi luottamuksesta. Haastateltavien rikkaasta keskustelusta yritin monipuolisesti löytää vihjeitä eri tekijöiden olemassaolosta ja piirteistä. Käytän analyysissä alle kaksi vuotta harrastaneiden haastatteluryhmästä nimeä ”uudet”. Yli kaksi vuotta harrastaneet esiintyvät analyysissä nimellä ”vanhat”.

9TULOKSET

9.1 Luottamus

Luottamuksella tarkoitetaan sosiaalisen pääoman yhteydessä Ilmosen (2000) mukaan juurtuneita moraalisia arvoja kuten reiluutta, sanansa pitämistä, totuudellisuutta ja solidaarisuutta (Hyypä 2002, 148 – 149). Luottamus on oleellista teatteriharrastuksessa, jonka luonteeseen kuuluu yhteistyö. Hyypän (2005, 33) mukaan luottamus liittyy jäsenten välisiin siteisiin ja verkostoihin. Tämän työn analyysissä luottamus ja verkostot erotetaan toisistaan omiksi teemoikseen, sillä erillään niistä molemmista saa nostettua mielenkiintoisia asioita. Lisäksi, erillään niistä molemmista saadaan kahta teoriaa yhdistävät teemat. Luottamuksen teeman analyysissä keskitytään siihen, millä tavalla luottamusta ryhmässä esiintyy?

Uudet

Vertaisuudella on oloa helpottava taipumus uusille ryhmäläisille. Sopeutumista helpottaa muidenkin uusien tulokkaiden huomaaminen. Ryhmän koko ja avoimuus viestii tulijoille, että mukaan mahtuu vielä. Joillakin on syntynyt jo ensitapaamisesta perusluottamus siihen, että omalla persoonalla on ryhmässä tilaa olla. Ryhmästä koetaan löytyvän samanhenkisiä ihmisiä, tilaa erilaisille arvomaailmoille ja temperamentteille. Ryhmä viestii olevansa luottamuksen syntymiselle mahdollinen kasvualusta.

”--. Ja sen jotenki aisti ihmisistä heti että, että, et mun persoonalla on niinku täällä tila olla ja että tääl on monen, monen sorttista temperamenttia ja montaa eri arvomaailmaa edustettuna ja muuta mut on joku juttu mikä yhdistää. --.” Nainen 5

Omaa tekemistä kohtaa saatetaan kokea helposti riittämättömyyttä, kun verrataan itseä kokeneempiin harrastajiin. Varsinkin vanhojen tekstien tekeminen lisää vertailuasettelua uuden harrastajan mielessä. Asetelmalla on vaarana kääntyä epätasa-arvoiseksi tai epäreiluksi, sillä vanhoilla on tuttuun tekstiin etulyöntiasema. Tämä ei sinänsä liity niinkään ryhmäläisten väliseen reiluuteen mutta yhtäläillä ilmiö on ryhmän keskuudessa ja sillä on vaikutusta luottamuksen syntymiseen, etenkin jos

tunne epäreilusta menettelystä ennättää muodostua. Asiasta puhutaan haastateltavien kesken ja se tuntuu hieman kasvattaneen heittäytymisen kynnystä. Uusilla se lisää tekemisen haastavuuden tunnetta ja epäluottamusta omaan pätevyyteen muiden rinnalla.

”Nii, et se kynnys mikä täs varmaan monilla uusilla on, et ois helpompi lähteä tekemään jotain tekstejä mitä lähettäis kaikki tekemään niinku alusta.” Nainen 3

Sen lisäksi, että luottamus suuntautuu uusilla jäsenillä itseensä tekijänä, kohdistuu se myös ohjaajaan. Ohjaaja edustaa monille uusille pelonsekaista auktoriteettia. Luottamus liittyy ohjaajan kohdalla siihen, voidaanko luottaa, että ohjaajalle uudet sekä vanhat ovat tasavertaisessa asemassa. Ajan ja yhteisen työskentelyn myötä vanhojen harrastajien ja ohjaajan välille on kerinnyt syntymään yhteistoimintaa helpottavaa luottamusta. Vanhojen ryhmäläisten ja ohjaajan koetaan olevan keskenään niin tuttuja, että molemminpuoliset työskentelytavat ovat käyneet tutuiksi, jonka kautta uusien aseman pelätään jäävän heikoksi. Nämä ajatukset kuvaavat hyvin uusien harrastajien epävarmuutta omasta asemastaan. Ne ovat ääneen pohdintaa ja edustavat uuden sosiaalisen tilanteen aiheuttamia subjektiivisia pelkoja.

”-- ehkä enemmänki se, jotenki se...pelkään sitä, et se ohjaaja arvostaa niin paljon enemmän niitä vanhoja tekijöitä, että tuntee ittensä jotenki ihan maan matoseks niissä yrityksissään.” Nainen 3

Hyypän (2005, 53) mukaan osallistuva toiminta ja harrastaminen edustavat yhteisöllisyyttä parhailaan, sillä ne sisältävät mm. vuorovaikutusta. Tämänkin tutkimuksen perusteella vuorovaikutus nousee monenlaisen luottamuksen syntymisen kannalta tärkeäksi. Teatteriharrastuksessa vuorovaikutuksessa ollaan jatkuvasti monin eri tavoin. Yksi vuorovaikutuksen muoto on näyttelijöiden yhteistyö lavalla. Toinen vuorovaikutuksen muoto on lavalla olevan näyttelijän ja harjoitusta katselevan osapuolen välistä palautteen vastaanottamista ja -antamista. Palaute voi välittyä sanallisesti tai sanattomasti.

Uudet tulkitsevat palautetta intensiivisesti. Etenkin kannustus lisää luottamuksen syntymistä ryhmää ja omaa tekemistä kohtaan. Se vaikuttaa siihen, kuinka

vapautuneesti muiden edessä uskalletaan revitellä. Vuorovaikutusta ilmenee myös vapaamuotoisena rupatteluna ja taukoajalla keskusteluna. Vapaamuotoiset ja luontevat kontaktit vaikuttavat yhteistyön sujuvuuteen. Mitä enemmän vuorovaikutusta ja luontevia kontakteja ryhmäläisten kesken on, sen luontevammaksi tekeminen ryhmässä tuntuisi muuttuvan. Tämän voi nähdä edesauttavan luottamuksen syntymistä ryhmää kohtaan. Säröt kontaktinotossa ja vuorovaikutuksessa heijastuvat yhteiseen tekemiseen.

”Niin koska se on se yhteistyö kuitenkin siinä miten niinku minkälainen läheisyys meil on toisiimme enkä mä nyt tarkota mitää kauheen intiimiä läheisyyttä mut se semmonen olo, et toi on mun puolella, toi kuuluu tähän porukkaan ja sitä ei voi saaha jos ei o oikeesti kontaktia toiseen ihmiseen niinku oikeesti silleen ”Moi kiva nähä!” aidosti, eikä sillee giljotiinihymysti ”hei, kiva nähä” ja sit se sammuu se into.” Nainen 5

Luottamus ryhmää kohtaan näkyy turvallisuuden tunteena, joka sallii heittäytymisen, alastomana omana itsenään olemisen. Luottamus ryhmää kohtaan ilmenee tunteena, että on turvassa eikä kukaan uhkaa. Luottamuksen vallitessa ryhmäläisten kesken on tunne siitä, että ollaan samalla puolella, osa samaa porukkaa. Tällaisen luottamuksen syntymistä vaikeuttaa kontaktien puute ja epäluonteva tai -miellyttävä vuorovaikutus. Rohkeat ja positiiviset kontaktin otot ryhmäläisten kesken taas lisäävät luottamusta hyväksyttynä ryhmän jäsenenä olemisesta.

”Se turvallisuuden tunne. Ja siihen, et miten alasti...ja miten heikko voi olla. Tiedätkö, miten niinku huono tai heikko tai revittelevä tai muuten. Et ku mä vertaan sellasiin, niinku mietin, et miten joku pystyy tekemään niin mieletöntä hetkessä eloa ja ihan semmosta hörhöilyä ja sit se viel menee ihan täydestä, älyttömän hyvin, niin se on sitä mun mielestä, että uskaltaa olla niinku ihan alasti...mitä tuolla, niinku on paljon puhuttu, niin, ni...mut se vaatii sen, että sä koet, että sä oot turvassa. Kukaan ei niinku uhkaa sua. Ja se vaatii sit taas sen, et sit sun on sen ryhmän sit semmonen olo, että sä oot yks osa sitä porukkaa.” Nainen 5

Uusilla sopeutuminen ryhmään ja luonteva tunne kontaktien muodostamisesta voi viedä oman aikansa. Perusluottamuksen syntyminen ryhmää kohtaan voi viedä

lyhyestä ajasta pitkään ajan, riippuen persoonasta. Hiljalleen luottamus kuitenkin lisääntyy ja ryhmässä oleminen helpottuu. Luottamuksen syntymiseen ryhmää kohtaan on aineiston perusteella vaikutusta yksilön omalla sisäisellä perusluottamuksen tunteella. Jotkut kokevat ajasta ja paikasta riippumatta vahvempaa perusluottamusta kuin toiset, jolloin luottamuksen syntyminen ulospäin voi olla helpompaa.

”Se ottaa aina sen oma aikansa, minulla ainaki aika pitkän ajan saattaa ottaa sekin niinku että on, on niinku ryhmässä niinku ihan että tuntee että, että minä oon osa tätä ja sillälailla, että pystyn sillälailla kaikkien kanssa olemaan sillälailla, että että.” Nainen 1

Ryhmässä koetaan lähtökohtaisesti tasa-arvoisuutta vaikkakin mietitään myös sitä onko roolien jakautuminen tasa-arvo vai lahjakkuuskysymys. Lahjakkuutta pitää ensisijaisesti tukea vaikka ilmaan jää avoimeksi kysymys siitä, miten se vaikuttaa siirrännäisesti muihin ryhmäläisiin ja heidän luottamuksen tunteeseensa. Epätasa-arvoa koetaan lähinnä poissaoloihin suhtautumisessa. Vanhojen harrastajien taholta uudet kokevat solidaarisuutta ja ymmärrystä. Heiltä on koettu saaneen kannustusta ja sopeutuminen on ollut helppoa.

”Et ne ymmärtää jännitykset ja muutki..jaa nämä alottelijat, että ei ne, ei ne mun mielestä oo kattonu mitenkää hitaasti, että päinvastoin tukenu sitte ja..” Nainen 2

Avoimuus asioiden ja ajatusten jakamisessa ryhmäläisten kesken kertoo paljon luottamuksellisesta ilmapiiristä. Riippuu persoonasta kuinka paljon mielessä olevia asioita halutaan nostaa kaikkien ryhmäläisten kesken esille. Jopa toimintakauden loppupuolella tuoreille harrastajille on ominaista olla hieman varuillaan omien mielipiteidensä ilmaisemisessa. Syynä voi olla mm. epävarmuus omasta asemasta ryhmässä. Huonosta päivästä saatetaan sanoa ääneen lähimmille kavereille tai jotkut koko ryhmälle. Se antaa mahdollisuuden muille ymmärtää miksi tekeminen saattaa mennä mönkään.

Sanomisen rohkeus kasvaa tuttuuden myötä. Rehellinen puhuminen on ominaisempaa tuttujen kesken pienemmissä porukoissa. Epäkohtia harvemmin lähdetään ruotimaan koko ryhmän kesken. Uusilta semmoinen vaatii paljon rohkeutta. Periaatteessa syytä

negatiivisten asioiden esille nostamiseen nähdään jos se koskee kaikkia oleellisesti. Epäkohdista ääneen puhuminen nähdään kollektiivisena vastuuna ryhmästä ja sen toimivuudesta. Tämä kertoo arvostuksesta ryhmää kohtaan ja siitä, että ryhmä koetaan luottamuksen arvoisena.

”Jos kaiken tekemisen ja onnistumisen lopputuloksen kannalta merkityksellisintä on ikäänku alastomuus ja avoimuus niin sillonhan tavallaan kaikki sellaset, häiritsevät tekijät, esteet ja muut pitää saada veke. Ehkä se on mun mielestä niinku sitä ryhmän vastuun kantamista, et jos joku ilmiö pitkään rassaa, ni ehkä se tuodaan asiana, ei henkilönä, vaan tuodaan asioina, et on tämmönen asia mikä... Niin sit siitä päästään yli ja pois, ja sit, sit taas on yks juttu roskiksessa--.” Nainen 5

Vanhat

Luottamuksen teema ilmenee kokeneiden harrastajien keskuudessa uusiin verrattuna hiukan niukempana, sillä uusilla riittää pohdittavaa uuteen ryhmään muodostuvan luottamuksen näkökulmasta. Vanhojen ryhmäläisten kesken voidaan kiinnittää vastapainoisesti huomiota siihen, millä tavalla he uusiin suhtautuvat. Ottavatko reilusti vastaan, osoittavatko solidaarisuutta? Rakentavatko he luottamusta vai käyttäytyvätkö tavalla, joka vaikeuttaa luottamuksen syntymistä?

Vanhat jäsenet kokevat uusia kohtaan mielenkiintoa. Uusia tulokkaita otetaan selkeästi mielellään vastaan. Uusien tilannetta kohtaan koetaan sympatiaa ja tarvetta ilmaista tukensa. Kokeneet harrastajat kykenevät samaistumaan uusien tilanteeseen, sillä ovat itse saattaneet kokea hämmennystä kaiken uuden keskellä ryhmään tullessaan. Vanhoilla ryhmäläisillä löytyy tahtoa ja rohkeutta lähestyä uusia jäseniä. Solidaarisia eleitä voi nähdä arempien yksilöiden kannustamisena ja rohkaisemisena. Erityisen reilulta kuulostaa, kun positiivisen vastaanottamisen lähtökohtana koetaan se, että koska itsellä on hyvä olo ryhmässä, niin halutaan uusienkin kokevan se. Ainakaan uusien suhtautumisen puolesta ei estettä luottamuksen syntymiseksi ole.

”Tietysti ihanaa, et ku näkee ne uuet pystyy niinku antamaan silleen niinku sitä rohkasua. Ja et musta tuntu ihan samallalailla tuntu, et mä

kuolen tähän. Et tietää sanoo sitä sitte, et se on ihan normaalia, et tuntuu et sä pyörriyt.” Nainen 4

Yhdeksi suuren ryhmän epäkohdaksi nousee eriarvoisuus tekemisen määrässä ja laadussa. Tilanteen sanotaan olleen kuluvana vuonna kuitenkin hyvä ja aikaisempiin vuosiin nähden parempi. Ymmärretään sekin, jos kaikille ei tekemistä riitä. Syitä ei nähdä niinkään ryhmän ongelmana tai kannanottoina kenenkään persoonaa kohtaan, vaan kyse on tarkasta kokonaisuuden hallinnasta. Ryhmäkohtaukset ovat tasapainoisia, kun joukko koostuu erilaisista, toistensa tekemistä oikealla tavalla tukevista henkilöistä.

”Porukka on niin iso, et eihän kaikille voikaa olla kaikkee.” Nainen 1

Omien asioiden avoimesti ääneen puhumista ei koko ryhmän kesken paljoa ilmene. Henkilökohtaisiakin asioita on aikoinaan jaettu. Ilmiö vaikuttaisi kuitenkin hiipuneen. Vaikeaksi jää sen määrittely, liittykö se luottamukseen vai onko syy jossain muussa. Koska suureen ryhmään mahtuu monenlaisia ihmisiä, ollaan omien asioiden kertomisessa valikoivia, ja mietitään kenen korviin niiden halutaan päätyvän. Syntyy vaikutelma, että asioiden arvellaan joissain tapauksissa päätyvän ulkopuolisten korviin. Tämä voi kertoa pienestä epäluottamuksesta, ainakin joitain yksittäisiä jäseniä kohtaan.

Ryhmän luottamuksen osoittimena ei kuitenkaan voi toimia pelkästään se, puhutaanko ryhmässä ääneen henkilökohtaisista asioista. Juurikin ryhmän suuri koko ja tekemisen luonne vaikuttavat siihen, nähdäänkö puhumiseen aikaa ja tarvetta. Suuren ryhmäkoon voi nähdä vaikuttavan sellaisen luottamuksen syntyyn, jonka varassa ryhmäläisten kesken haluttaisiin jakaa henkilökohtaisia asioita. Toisaalta ryhmää kohtaan koetaan myös luottavaisuutta, joka Hyypän (2005, 35) mukaan on oletus vastapuolen luontaisesta hyväntahtoisuudesta. Jonkun mielestä henkilökohtaisten asioiden ei arvella leviävän ringin ulkopuolelle, mikäli niistä siellä joskus keskustellaan.

”Nii, et eihän tossa minusta mitenkään ringissä niin julkisesti puhuta mistään.” Nainen 3

9.2 Verkostot

Verkostoilla viitataan tässä työssä ryhmäläisten keskenään muodostamiin suhteisiin, kontakteihin ja näiden siteiden laatuun. Haastattelujen kautta pyritään ymmärtämään onko ryhmän muodostama verkosto suljettu Colemanin tapaan (1988, 105 – 108) niin, että kaikilla on jonkinlainen yhteys toisiinsa. Sellainen, joka mahdollistaa tehokkaiden normien syntymisen ja kollektiivisen rankaisemisen niitä rikottaessa. Vai onko verkosto aukinainen ja löyhä Hyypään viitaten (2005, 35 – 36), sellainen ettei se sulje ulkopuolisia pois. Löyhät verkostot lisäävät yksilöiden liikkumavaraa ja lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta (Hyypä 2002, 28). Tämän selvittämiseksi ryhmien kanssa keskusteltiin mm. siitä, keiden kaikkien kanssa ollaan tekemisissä ja millä tavalla.

Uudet

Koska Mikkelin Revyyteatteri on avoin toimintaryhmä, voi sen verkostoa lähtökohtaisesti luonnehtia avoimeksi Hyypän (2005, 36) tapaan. Se ei siis ole ulkopuolisilta suljettu. Periaatteessa ryhmään on tervetullut jokainen. Käytännössä ryhmään tulemisessa merkityksellistä on vielä sekin, miten tiiviiksi aiempi joukko on hitsautunut. Onko ryhmä vain näennäisesti avonainen vai onko ”sisään pääseminen” oikeasti mahdollista?

Uudet harrastajat näkevät vanhat harrastajat yhteen nivoutuneena porukkana ja kuppikuntia osataan mielessä hahmotella. Ilmiötä ei kuitenkaan koeta uusien kannalta niinkään negatiivisena tai ongelmia aiheuttavana. Heidän välillään nähdään ystävyyttä mutta he eivät ole tästä huolimatta muodostaneet keskenään tiukkaa sisäpiiriä, joka rajaisi ulkopuolelleen uusia tulokkaita. Juuri tämä verkoston löyhyys ja avoimuus täyttää Hyypän (2005, 36) mukaan sosiaalisen pääoman teoreettisen ehdon. Jos rajausta uusien ja vanhojen välillä tapahtuisi olisivat siteet liian tiukat, eikä kyseessä olisi sosiaalinen pääoma. Verkostoja kudotaan avoimesti sekä mielenkiinnolla vanhojen ja uusien kesken. Verkoston luomisen ja kontaktien ottamisen kimmokkeena toimii se, että ryhmäläisiä koetaan yhdistävän jonkinlainen hulluus, teatterin tekemisen kaipuu ja -tahto sekä saman henkisyys.

”Joo ja halusin tosta just sanoo, että ne, että on ollu ilo huomata, että että vanhatkin ovat niinku olleet silleen, että hei, että ”annaksä sun numeron,

käydäks joskus lenkillä?”...”Tehäks treffit lasten kaa joskus?”. Niinku semmosta, että se on ollu, tulee semmonen et joo, ja sit se taas on semmonen niinku lisäpaino siihen, et hei mä kuulun tähän porukkaan, että mä en o niinku outsider vaan niinku sillain insider --.” Nainen 5

Uusia tulokkaita leimaa jonkinlainen ujous ja tarkkailu. Ensi alkuun ei ole välttämättä sen suurempaa mielenkiintoa solmia ihmissuhteita muihin ryhmäläisiin. Monilla revyyyn aloittavilla saattaa ennalta olla toiminnassa mukana tuttuja. Aloittaneissa on myös niitä, jotka eivät tunne ryhmästä ennalta ketään. Iloisen asiana pidetään sitä, että voi saada jopa 40 uutta tuttua, jotka moikkaavat varmasti kadulla. Ryhmän verkosto näyttäisi olevan suuri ja moneen suuntaan levittyvä aivan kuten Hyypä (2002, 28) mainitsee löyhille verkostoille olevan ominaista. Se yhdistää löyhästi yhteen monia erilaisia ihmisiä. Tuttuuden siirtyminen kaveruuteen voi viedä aikaa. Luontevaa on ensisijaisesti luoda kontakteja oman ikäryhmän edustajiin ja aiempiin tuttuihin. On myös kiinni persoonasta miten ahkerasti ventovieraisiin ryhmäläisiin halutaan tutustua.

”Se ottaa aina sen oma aikansa, minulla ainaki aika pitkän ajan saattaa ottaa sekin niinku, että on, on niinku ryhmässä niinku ihan, että tuntee, että, että minä oon osa tätä ja sillälaila. Että pystyn sillälaila kaikkien kanssa olemaan sillälaila, että että...tietysti on tässä nyt tähän mennessä joitain ihmisiä, ehkä tätä oman ikäisiä tai suunnilleen oman ikäisiä, enemmän sitten niitten kanssa jo ruvennu jutustelemaan.” Nainen 1

”Mut se on ihan ihanaa, et on saanu todellaki nii 40 uutta tuttua, ja semmosii mitkä varmasti moikkaa kadullaki.” Nainen 2

Suureen ryhmään mahtuu eri-ikäisiä ja eri elämäntilanteessa olevia ihmisiä. Kaikkien kanssa ei luonnollisesti koeta olevan mitään yhteistä, mikä kimmottaisi tutustumiseen. Tekemisen tahti on tiivis, joten aina myöskään aika ei anna periksi spontaaniin kanssakäymiseen. Kontaktit jäivät monessa tapauksessa niin pintapuolisiksi, ettei toimintakauden loppupuolella muisteta monien ryhmäläisten oikeita nimiä. Ainoa kontakti on tällöin ollut katselijan ja lavalla olijan -rooleissa. Mieleen on jäänyt siis pelkkä roolinimi, eikä tarttumapintaa oikealle nimelle ja ihmiselle sen takana ole.

”Nii, sit ku on tosissaan niin eri ikästä ja eri elämäntilanteissa ni sit ei vaan kaikkien kaa oo mitään puhuttavaa.” Nainen 4

Toistaiseksi uudet harrastajat eivät vietä vapaa-aikaansa muiden ryhmäläisten kanssa. Joskus harjoitusten jälkeen saatetaan pienellä porukalla käydä istumassa yksillä. Tervetulleeksi toivotellaan kuitenkin sellaiset ihmiset, jotka järjestäisivät jotain mukavaa yhteistä ajanvietettä. Ystävyystyö ei tuoreiden ryhmäläisten mielestä oikein voi vielä puhua. Jonkun mielestä ryhmäläisissä koetaan olevan sellaisia yhdistäviä tekijöitä, joiden vuoksi myös vapaa-ajan jakaminen on ajatuksena miellyttävä. Ystävyys nähdään tällöin mahdollisuutena, jonka siemen on heitetty itämään. Ulkopaikkakuntalaisille ryhmän tuomalla sosiaalisella verkostolla näyttäisi olevan selkeä tilaus ja tarve. Ulkopaikkakuntalainen voi kokea olevansa tyhjän päällä vieraassa paikassa ja erilaisten ihmissuhteiden muodostamiseen koetaan olevan omassa elämässä tilaa.

”Mä oon tota... niinkun, miten se nyt sanotaan...heittänyt siemeniä itämään. --. Tää on niinku hirmu potentiaalinen ryhmä siihen, että, et saa niinku syvempiäki ihmissuhteita kun vaan semmosia niinku tuttuja tai harrastuskavereita, et ihan semmosta niinku ystävyysten hiljaista --.”
Nainen 5

Vanhat

Vanhat harrastajat puhuvat ryhmästä sellaisin lämpimin sävyin, joiden voi tulkita sisältävän monia tärkeitä merkityksiä. Ryhmässä on kaveriporukka, jonka ihmissuhteista moni jäisi kokonaan pois, mikäli harrastuksen lopettaisi. Tämäkin kuvaa oivasti suhteiden löyhyyttä, jota Hyypä (2002, 184) sosiaalisen pääoman verkostolta edellyttää. Löyhyyttä edustaa se, että kaveruus on jokseenkin riippuvainen ryhmän toimintaan osallistumisesta, eikä henkilökohtaisempaa suhdetta moniinkaan välttämättä ole ryhmän ulkopuolisella vapaa-ajalla. Hyypän ajatukselle löyhien siteiden yhteenkuuluvuuden tunnetta lisäävästä ominaisuudesta näytetään saavan tukea siitä, että ryhmän sisällä muodostettuja ihmissuhteita pidetään arvossa ja ne tuottavat onnellisuuden tunnetta. Harrastuksen koetaan olevan yhteisöllinen. Ryhmässä harrastavien ihmisten koetaan tulleen harrastamisen myötä tärkeiksi. Puhe ryhmän tärkeydestä jää kuitenkin yleiselle tasolle. Siksi on tulkinnanvaraista kohdistuuko

tunne ryhmän tärkeydestä koko tämän hetkistä ryhmää kohtaan vai onko sen takana pääosin pitkältä ajalta tuttuja harrastajakavereita.

”Mä en enää pystyis miettii, tai silleen että jos ei ois revyyssä, nii mie en varmaan pystyis tulee kattomaan niitä esityksiä, koska mua ärsyttäis niin paljon ettei ite oo siellä lavalla -- tai enkä niiden ihmisten kaa, tai muuten vaan...et ku tää on ihan semmonen oma niinku, tavallaan kaveriporukkansa ja sit jos ei, sit jos täältä lähtee ni se vaan jää -- pois kokonaan, sitte jää nii monta ihmistä pois että, sen takia.” Nainen 6

Ihmissuhteista on ryhmän sisällä moneksi. Ryhmäläisten siteitä edustaa sukulaisuus, tuttuus, tuntemattomuus, kaveruus, ystävyys ja seurustelu. Ryhmän ja sen jäsenten merkityksellisyyttä haastateltaville kuvaa hyvin puhuminen varalapsista ja perheestä. Useat harrastajat ovat olleet ryhmässä monia vuosia, jonka vuoksi he ovat seuranneet toistensa elämää hyvinkin läheltä. Ystävyys on siirtynyt harrastamisen myötä luontevasti myös muulle vapaa-ajalle. Muutamissa tapauksissa yhdessä vietetty vapaa-aika linkittyy sekin jollain tavalla teatterin harrastamiseen.

Vanhat ja tutut harrastajakaverit edustavat ryhmän kiinnekohtaa, perhettä, kun taas uusien harrastajien tuloa sanallistetaan perheen lisäyksenä. Vaikka vanhojen harrastajien kesken on muodostunut hyvinkin merkityksellisiä ystävyysuhteita, niin perheen lisäystä ei missään nimessä katsota pahalla. Se koetaan rikkaudeksi ja uusia sosiaalistetaan ryhmään mielellään. Ryhmän arvokkaana piirteenä pidetään nimenomaisesti sitä, että ryhmä yhdistää toisilleen tuntemattomia ihmisiä yhdeksi suureksi perheeksi.

”Ku aattelee, et ihan niinku toisilleen tuntemattomat, ennastaan vieraita ihmisiä, eri ikäisiä ihmisiä ja miul on niinku yks semmonen, perhe.”
Nainen 2

Verkosto ei ole sellainen, jossa kaikilla on yhteys ja kontakti toisiinsa. Tätä havaintoa tukee myös vanhojen harrastajien ajatukset ryhmän sisällä muodostetuista kontakteista. Kaikkien kanssa ei vaan ole mitään puhuttavaa eikä monien nimiä muisteta. Myöskään kemiat eivät suuressa ryhmässä kaikkien kesken kohtaa. Tätä pidetään luonnollisena, eikä siitä tehdä sen suurempaa asiaa. Toki joukkoon mahtuu

myös sellaisia, joiden mielestä melkein kaikkien kanssa riittää aina jotain puhuttavaa. Esille nousee myös, että ryhmällä on merkittävä rooli uuspaikkakuntalaisten sosiaalisessa elämässä. Mikkelin ihmissuhdeverkostot nähdään tiiviinä ja ilman ryhmää saattaisi puuttua sosiaalinen verkosto, tai sen muodostaminen voisi olla vaikeaa.

”Mun mielestä niinku Mikkeli on jotenki semmonen, et ”me Mikkeliläiset”. Semmonen jotenki, ku on tullu toiselta paikkakunnalta, et jos ei olis töissä ja ei ois tätä harrastusta, ois aika yksin vaikka onki sillai vähän niin sanotusti sosiaalinen ihminen.” Nainen 3

9.3 Normit

Muun muassa Colemanin (1988, 105 – 108) teoriassa sosiaalista pääomaa pääsee syntymään yhteisöissä, jotka ovat suljettuja, tiiviitä ja kykenevät siksi muodostamaan tehokkaita normeja, joiden noudattamatta jättämisestä voidaan rankaista kollektiivisesti. Himbergin mukaan (1998, 129 – 131) normit ovat toimintasääntöjä, jotka saavat jäsenet toimimaan yhdenmukaisesti. Ne voivat olla julkilausuttuja tai piilonormeja. Virallisia normeja valvoo teatteriryhmän kohdalla mm. ohjaaja. Epävirallisia normeja säätelee ja valvoo itse yhteisö, ryhmäläiset.

Uudet

Harrastamisessa havaitaan pelisääntöjä ja oletusarvoja, joiden sanallinen määrittäminen on jäänyt kokemusten mukaan vähäiseksi. Toiminnan henkenä nähdään nopeatempoisuus. Hahmoja ja rooleja ei ole aikaa synnyttellä vaan niihin hypätään hetkessä ja sata lasissa. Ryhmän toimintakulttuuri poikkeaa hieman muista teattereista juuri hektisyytensä, tyyllilajinsa ja suuren kokonsa vuoksi.

”-- revyyssä ne pitää tulla ku papupata -- kaikki nämä, nii heti, kohtaukset vaihtuu, et sit vasta tajusin sen, et se on revyyyn henki just että..tämä tämmönen nopee, nii sit vasta rupes itteki osaamaan sen homman siltä kannalta, että..” Nainen 2

Yksi toimintasäännön piirteitä saava seikka on sitoutumisen velvoite. Siitä ei puhuta sääntönä, mutta siihen on havaittavissa suhtautumista sääntönä. Aivan kuten Himbergin (1998, 129) määrittelemissä normeissa, tämäkin on kaikkia jäseniä koskeva vaatimus. Mikäli sitoutumista ei ole määritelty säännöksi voi se olla tiedostamattomasti muotoutunut normi, piilonormi, kuten Himberg (1998, 130) asian ilmaisee. Poikkeuksena piilonormiin kuitenkin se, etteivät ryhmäläiset kovin vahvasti valvo ja säätelee sen noudattamista keskenään. Sitoutuminen on ryhmän toiminnan kannalta tärkeää, sitä odotetaan, sen tarve tunnustetaan ja se koskee kaikkia ryhmän toimintaan osallistuvia. Siihen on havaittavissa vahvaa tahtoa, vaikka sillä on toisinaan haittavaikutuksia muihin vapaa-ajan ratkaisuihin. Siksi harrastukseen sitoutuminen mietityttää monia välillä kovasti. Ryhmää kohtaan koetaan kuitenkin vastuuta, joka halutaan kantaa loppuun asti.

”-- ja sit se justiinsa hirveesti mietityttää se ryhmään sitoutuminen mut on niinku jo, se joka leikkiin ryhtyy ni se tavallaan leikin kestäköön tässä tapauksessa. Nyt ei enää voi hypätä pois, et semmonen, sillä niinku yrittää luotsii itteään, että on vietävä tän ryhmän takia ittensä ihan tonne päätepisteeseen asti tän jutun kannalta.” Nainen 3

Sitoutumisen velvoitteen tekee näkyväksi läsnä- ja poissaoloihin puuttuminen. Läsnaolemisen velvoite edustaa sitoutumisen julkilausuttua ja virallista muotoa. Se ilmaisee sitoutumista, siitä puhutaan ääneen ja paikallaoloa vaaditaan. Himbergin (1998, 131) mukaan virallisia normeja valvoo virallisena pidetty taho. Ryhmäläisten mielestä läsnäoloihin puuttuu ensisijaisesti ohjaaja. Colemanin (1988, 104 - 105) esittämää kollektiivista rankaisemista ei kovin vahvana esiinny, jos normeista poiketaan.

Suhtautuminen poissaoloihin on ryhmän sisällä vaihtelevaa. Kontrollointia ei ole havaittavissa, joskus joku mainitsee jotain. Tähän voi vaikuttaa etenkin selkeiden sääntöjen määrittelemättömyys ja puuttuminen. Voiko ryhmässä loppujen lopuksi sanoa olevan toimintaa parantavia normeja, kuten Hyyppä (2005, 50) sosiaalisen pääoman syntymiseksi edellyttää? Paremmiin määriteltyinä niillä olisi ainakin mahdollisuus parantaa toiminnan sujuvuutta, kun jokainen tietäisi mitä vaaditaan ja mitkä ovat omat rahkeet.

”Mun mielest tosi janan ääripäästä kuuluu. Toiset suhtautuu, et hei ei tietenkään kaikki voi olla aina paikalla, me ollaan iso joukko. Tottakai aina tulee kaikkee ihmisil on eri elämäntilanteita. Toiset sanoo, et tää kuitenkin hei harrastus ja täst ei kuitenkaan saa liksaa, ja on asioit mitkä menee tän niinku edelle joskus...Nii, et kuitenkin jos ollaan niinku plussan puolella läsnäoloissa. Ja sit on taas toisia ihmisiä silleen, et joo kyl pitää tietää. Et tää on niinku niin tärkeetä, tää on, tää ei o enää semmosta harrastushommaa. Et tää on niinku oikeesti semmost puoliprofessionaalia. Et kyl täytyy olla niinku, ihan oikein niinku, et pitää ollaki tiukkana ku joku..” Nainen 5

Vanhat

Kokeneetkin harrastajat tietävät, että ryhmään sitoutuminen on ehdotonta. Kiire ja paine yksityiselämässä saattavat pakottaa harrastamiseen tauon juuri siksi, ettei sitoutumiseen koeta voimavaroja. Kykyä sitoutua mietitään tarkasti osallistumispäätöksen kynnyksellä, vaikka loppujen lopuksi edelle ajaa kuitenkin tahto olla osa rakkaaksi tullutta ryhmää. Omia poissaoloja harkitaan aina silloin, kun on mahdollista.

”Tavallaan sit aina se, et tää sitoo ihan hirveesti et voi sanoo, että viikonlopulle ei hirveen pitkiä reissuja voi sopia, mutta tota..tää on yks, tää on niinku perhe.” Nainen 2

”No kyllä mä mietin kyllä matkani sillä tavalla, et yritän olla sunnuntaisin harkoissa.” Nainen 5

Poissaoloihin ei kokeneidenkaan harrastajien mielestä puututa ryhmäläisten kesken radikaalisti. Muutamia poissaoloja katsotaan ymmärryksellä. Toistuva poissaoleminen sen sijaan aiheuttaa ryhmäläisten keskuudessa ärtymystä. Poissaoloihin puuttuu heidän mielestään ensisijaisesti ohjaaja, mikä tukisi Himbergin (1998, 130) ajatusta siitä, että läsnä- ja poissaolot ovat ryhmän julkilausuttu normi. Ryhmäläiset mainitsevat poissaoloista toisilleen etenkin tanssien yhteydessä, jolloin poissaolot haittaavat selkeästi yhteistä etenemistä. Annetun vastuun määrän pitäisi olla ryhmäläisten mielestä selkeässä suhteessa sitoutumisen määrään. Toisinaan poissaolojen hyväksymiseen kaivataan tasavertaisuutta mutta siitä ei vaikuteta puhuvan yhteisesti ääneen. Yhteisesti haastateltavat ovat sitä mieltä, että muutamista poissaoloista ei ole mukavaa saada huomautuksia, sillä on kyse harrastuksesta, josta joutuu maksamaan paljon.

”--jos just yks on ollu, lähtee ulkomaille, käy kerran vuodessa siellä ja on kahet harkat pois, niin ei sille siitä sanota.” Nainen 6

”Siis mua häiritsee siinä mielessä poissaolot, jos tota..siis tuli niinku, jos, jos on niinku siis porukasta pois ja sit saa tehdä hirveesti niinku kaikkee ja sit on kuitenkin..tai siis, ymmärrättekste mitä mä tarkotan?” Nainen 1

9.4 Tiedonkulku

Colemanin mukaan verkostoissa liikkuu paljon tietoa, joka luo toiminnalle pohjaa. Tieto helpottaa verkostossa toimivien toimintaa ja vaikuttaa päätöksentekoon. (Coleman 1988, 104.)

Uudet

Tiedonkulku revyyteatterissa voi kokonaisuudessaan tarkoittaa erilaisen tiedon liikkumista ryhmäläisten kesken tai ryhmästä ulospäin. Tieto liikkuu keskinäisessä arkisessa kanssakäymisessä tai virallisemmän tiedotuksen kautta. Colemanin (1988, 104) ajatuksia yksilöiden toimintaa helpottavasta tiedonkulusta tukee Revyyteatteriryhmässä se, että tärkeää tietoa ryhmän sisäisestä toiminnasta liikkuu ryhmäläisten välillä. Toimintaa koskevan tiedon liikkuminen on tärkeää esimerkiksi uusille harrastajille, joilla aiemmin omaksuttu tieto saattaa olla mielessä hyvin epäjäsentynyttä uuden, suuren ja hektisen toimintaryhmän johdosta.

Kokeneet harrastajat mainitsevat asioita, joita ohjaaja ei muista mainita. Lisäksi he välittävät tietoa toiminnan hengestä, periaatteista ja käytänteistä. Etenkin nämä asiat, lisäksi toiminnan pelisäännöt ovat asioita, joihin uudet ryhmäläiset kaipaavat selkeää ja systemaattista määrittelyä heti toimintakauden alussa. Kokemusten perusteella toimintafilosofia oivallettiin vasta hiljalleen tekemisen myötä. Vasta käsitettyään toimintafilosofian selkeästi, saattoivat harrastajat orientoitua harrastuksen luonteeseen oikealla tavalla. Yhteisistä pelisäännöistä puhumisella voisi olla hyötyä oman sitoutumisen mahdollisuuden ennalta arvioimiseen.

”Sitähän alettiin niinku puhuu vasta jossain vaiheessa matkaa, vasta lähempänä joulua. Et mun mielestä niinku ne, ne pelisäännöt alko niinku, ei ne tullu siinä alussa, ettei niinku. Uudet jäsenet toivottettiin tervetulleeksi ja, ja alettiin tekemään. Mut ei siin niinku puhuttu, et miten

alotetaan tekemään ja mikä tää on tää juttu. Miten, miten, mitä odotetaan ja edellytetään, miten tää homma toimii.” Nainen 5

Toisaalta voidaan ajatella tiedonkulun hyödyttävän sekä ryhmää, että yksilöitä erilaisen tiedon suuntautuessa verkostoissa myös ryhmästä ulospäin. Ulospäin suuntautuva tieto voi olla tiedotuksen omaista tai viestintää, joka ilmenee viestin välittäjän asenteina ja tunteina ryhmää kohtaan. Ulkopuolinen voi poimia ja tulkita tietoa ryhmästä montaa eri kautta. Tieto voi perustua ryhmän arkiseen toimintaan ja toiminta-ajatukseen. Näin esimerkiksi tapauksessa, jossa ryhmästä kiinnostuneelle kerrotaan ryhmän toimintaan liittyviä perusasioita. Yhtälailla tällainen tärkeä tieto ilmenee sanallisen viestinnän lisäksi mainonnassa. Tiedonantoina kansalaisopiston toimintaesitteessä, kurssiesitteessä, yhdistyksen nettisivuilla, kansalaisopiston nettisivuilla, flyereissä, julisteissa tai vaikkapa julkisissa tiedonantoon tähtäävissä esiintymistilanteissa. Tällainen tiedonanto on ollut suuressa roolissa haastateltavien hakeutuessa harrastukseen.

”Ihan sama, lehestä oon luku ja seurannu noita ensi-iltoja ja niitten arvosteluja ja sitte yheltä revyylläiseltä ni pari vuotta sitte oon vähä kyselly, et minkälainen ryhmä tää on että ilkeekö tähän enää tulla.”
Nainen 2

Ulkopuolisille kantautuva tieto voi myös perustua kokemuksiin ja tunteisiin ryhmää/harrastamista kohtaan. Tällainen tieto voi olla sekä positiivisesti, että negatiivisesti väritynyttä. Ryhmään liittyvät kokemukset, tunteet ja ajatukset liikkuvat informaationa ihmisten verkostoissa ja luovat erilaisia käsityksiä ryhmästä. Kun erilaista ryhmään liittyvää kokemuseräistä tietoa liikkuu ihmisten keskuudessa, voidaan puhua ryhmän maineesta. Vanhojen harrastajien välittämät tunteet ja ajatukset ovat välittyneet erityisen positiivisina tuoreille harrastajille ennen toimintaan mukaan tuloa. Kehut tekevät ryhmästä vetovoimaisen. Kehujen kohteeksi on noussut ryhmän yhteishenki ja se, että ryhmästä saa paljon uusia kavereita. Ryhmästä ulkopuolelle välittyvällä monimuotoisella tiedolla saattaa olla ryhmän ulkopuolisten yksilöiden elämälle tärkeiksi koettuja vaikutuksia ja seurauksia, aivan kuten Coleman (1988, 104) esittää. Tiedon perusteella yksilö voi ohjata omaa toimintaansa kohti teatteriharrastusta ja tehdä päätöksensä ryhmään liittymisestä.

”Mä en ollu kuullukaa aikasemmin koko...tienny mitää, mut sit viime vuonna tässä oli yksi tuttu mukana ja sitte kävin kattomassa sitä näytöstä ni, tai sen näytöksen, ni sitte päätin, et mie haluun kans mukaan.” --. ”Nii emmä tiä, se oli vaan niin hyvä. Siihen oli niin hyvä semmonen ilonen rempsee näytös. Ja siis kuulin paljon kehuja tästä ryhmästä, se ehkä vaikutti.” --. ”No i..en minä muista...siis että ihan hyvä yhteishenki ja on niinku paljon saanu uusia kavereita tai tuttuja em.” Nainen 4

Vanhat

Järjestelmällisen tiedotuksen kanavina toimivat muun muassa puhelin ja internet. ”Pinni” on Revyyteatteriyhdistyksen suojattu tietosivu, johon laitetaan tärkeää ajankohtaista toimintaan liittyvää tietoa. Sinne on pääsy kaikilla ryhmäläisillä. Käytännössä sen toimivuus rajautuu jokaisen käyttäjän omaan muistiin. Sivut kannattaa käydä tarkistamassa usein, sillä muuten ohi saattaa mennä seuraaviin harjoituksiin liittyvää tietoa. Internet-tiedotus on aina kiinni myös tiedonjakajan valppaudesta tietojen päivittämisessä ja lisäämisessä. Toisaalta tiedonjaon aukkoja paikataan kätevästi puhelimella. Puhelin on kiinteästi yhdellä henkilöllä ja siihen on matala kynnyks ottaa yhteyttä, kysyä jotain epäselvää asiaa tai ilmoittaa omista poissaoloista. Puhelinta käytetään ahkerasti.

”Soittaa soittaa joo. Tänäänkin on tullu muutama viesti.--” Nainen 5

Ryhmään koetaan muodostuneen joitain itsestäänselvyyksiä, joiden kohdalla systemaattista tiedottamista olisi hyvä lisätä. Esimerkiksi tiedon liikkuminen yhdistyksestä ja sen keikkailutoiminnasta aiheuttaa haastateltavissa monenlaisia mielipiteitä. Toisaalta asioita koetaan käyneen läpi, toisaalta ajatellaan, ettei tarpeeksi. Uusien harrastajien tilanne aiheuttaa sympatiaa ja selkeän tiedotuksen merkitystä painotetaan etenkin heidän näkökulmaansa ajatellen. Yhdistyksen ja kansalaisopiston toimintapiirin välinen yhtälö ajatellaan olevan helposti sekasortoisen. Myös vanhoille rutiininomaisesti tutut asiat, kuten puvustus meinaa jäädä kiireessä käsittelemättä selkeästi.

”Nii mutta mä luulen, et tää esimerkiks, tää varmaan auttais just, että aina ku alkaa syksyllä uuestaan, niin, mä en muista ainakaan, että ikinä

ois ollu sellasta että niinku ois kerrottu ihan että mitä tää tarkoittaa.-- Et just sitä, et tässä on tämä, et meil on tämä oma produktio. Mä en esimerkiksi silloin, ku mä tulin uutena, mä en tienny et tääl oli semmonen systeemi, et yks iso produktio vuodessa ja sit just tää keikkailu.-- Että miten niinku keikkailu muodostuu ja näin, ni mä luulen, et se on aina semmonen kysymysmerkki uusille ihmisille. -- Sitte taas uudet voi tuntee olevansa vähän syrjässä, ku ne aattelee, et nää vanhat tekee niitä. Ai niil on jo vanhoja tuttuja juttuja, ne keikkailee. Et hirveen vaikee mennä uutena.-- Et sitä pitäis painottaa niinku aina enempi.” Nainen 2

9.5 Haastatteluryhmien tuloksien yhteenveto

Mikkelin Revyyteatterissa luottamuksen syntymiselle aiheuttaa haastetta joka vuosi vaihtuva harrastajisto. Jokaisena vuonna ryhmä joutuu kasvattamaan luottamuksen ilmapiiriä uudestaan, sillä sosiaalinen kokonaisuus on muuttunut ja etenkin uusille luottamuksen luominen ryhmään vie aikaa. Luottamus kohdistuu sekä ryhmään, itsen tekijänä, että ohjaajaan. Tutkimusvuonna uusien sopeutuminen sekä vanhojen ja uusien harrastajien tasavertaisuus koettiin hyvänä ja jopa aiempiin vuosiin nähden parantuneena ilmiönä. Uudet eivät kokeneet vanhojen taholta epäreilua kohtelua ja vanhat harrastajat osoittivat selkeää reiluutta uusien vastaanottamisessa. Alusta luottamuksen kasvamiselle on siis hyvä.

Kokeneet harrastajat ovat jakaneet henkilökohtaisiakin vaikeisiin elämäntilanteisiin liittyviä asioita ryhmäläisten kesken. Molempien haastatteluryhmien perusteella yleisvaikutelmaksi kuitenkin jäi, että henkilökohtaisista asioista ei ryhmän kesken keskustella. Suurella ryhmäkoolla näyttäisi kontaktien määrän kautta olevan vaikutus siis juuri sellaisen luottamuksen syntyyn, joka saa jäsenet avautumaan asioistaan yhteisesti. Myös puhtaasti tekemisen tahdilla on vaikutus siihen, mitä ja miten asioita nostetaan esille. Uusilla on epävarmuutta omasta asemastaan ryhmässä, eikä omia ajatuksia tuoda siksi niin helposti esille. Periaatteessa tarpeen vaatiessa kiperienkin ryhmän eteenpäin menoa jarruttavien asioiden esiin nostaminen tunnustetaan vastuun kantamiseksi yhteisen asian puolesta.

Luonteenomaiselta näyttää, että mielipiteiden vaihtoa käydään ennemminkin tutuimmiksi tulleiden harrastajakavereiden tai ystävien kesken. Tekemisen jakautumisessa nähdään vaihtelevuutta. Syy ymmärretään olevan ryhmän suuressa koossa, osaamisen eroissa ja kokonaisuuden tasapainoisuudessa. Uusien harrastajien heittäytymisen kynnystä lisää vanhoille tuttu mutta uusille tuntematon teksti. Vanha teksti lisää uusien epävarmuutta omaa tekemistään kohtaan ja itsen vertailua vanhempiin harrastajiin. Vaarana on vanhojen etulyöntiasema.

Kaikenlainen kanssakäyminen ja vuorovaikutus nousee merkittävään osaan ryhmän luottamuksen synnyssä sekä kokonaisuuden toimivuudessa. Etenkin vanhojen jäsenten ja uusien välinen kontaktinotto vaikuttaa ryhmään sopeutumiseen. Vuorovaikutus on muun muassa jatkuvaa palautteen antamista/vastaanottamista sanallisesti/sanattomasti, vapaamuotoista kommunikointia tai yhteistyötä näytellessä. Uusien vanhoilta saama kannustus lisää joukkoon kuulumisen tunnetta ja luottamusta omaan tekemiseen sekä ryhmään. Negatiivisen palautteen koettiin suoraan vaikuttavan työskentelyn rentouteen ja sujuvuuteen palautteen antajan edessä tai kanssa. Luontevien kontaktien määrällä muihin ryhmäläisiin koettiin olevan helpottava vaikutus tekemisen mielekkyyteen ja sujumiseen.

Sekä uusien, että vanhojen harrastajien keskusteluissa nousi esille ryhmän tarjoaman sosiaalisen verkoston tärkeys. Mikkelissä koetaan uuspaikkakuntalaisina vaikeaksi muodostaa sosiaalista verkostoa. Ryhmä tarjoaa paikkakunnalle kiinnittymiseen sosiaalisen verkoston, jota ilman voisi iskeä yksinäisyys. Uusille harrastajille verkoston luominen ja merkityksellisten kontaktien solmiminen vie aikaa mutta vanhemmat harrastajat kokevat ne jo hyvin tärkeiksi. Vaikka vanhat harrastajat ovat muodostaneet ryhmässä ystävyysuhteita, ollaan verkostojen luomisessa uusien ja vanhojen välillä hyvin avoimia.

Hyypän (2005, 36) teorian mukaisten löyhien siteiden verkoston puolesta puhuu kaiken kaikkiaan se, että ryhmä on kaikille avoin toimintapiiri, useimmat ryhmäläiset ovat aloittaessaan toisilleen vieraita tai tuttuja, ryhmään sisälle pääseminen on helppoa, sen sisäiset siteet eivät ole tiukkoja ja ulkopuolisia pois sulkevia, suhteet saattavat olla hyvinkin riippuvaisia ryhmän olemassaolosta, ryhmästä saadaan iloa ja toiminta koetaan yhteisölliseksi. Vanhat harrastajat käyttävät ryhmästä puhuessaan

perheen käsitettä, joka ilmaisee ryhmän merkityksellisyyttä. Vaikka toisaalta ryhmän sisälle on toimintavuosien aikana syntynyt merkittäviä vapaa-ajallekin ulottuvia ystävyysuhteita, niin ominaista on kuitenkin tuttuuden ja kaveruuden tasolla viipyilevät kontaktit. Uusia tuttuja saadaan ainakin koko ryhmällisen verran. Verkosto näyttää yhdistävän toisiinsa monia erilaisia ihmisiä, eri lähtökohdista ja leviävän laajalle. Löyhistä kontakteista kertoo sekin, ettei kaikkien ryhmäläisten nimiä toimintakauden lopullakaan vielä muisteta tai tiedetä. Kaikkien ryhmäläisten kesken ei ole kontaktia ja verkosto on hajanainen.

Tehokkaat normit ovat Colemanin (1998, 104) mukaan yksi sosiaalisen pääoman tekijä. Tehokkaiksi ne pääsevät muodostumaan etenkin suljetussa verkostossa, jonka siteet ovat tiiviit. Suljettu ja tiivis verkosto ei saanut aineistosta kovin vahvaa tukea. Myös revyyssä ilmenevien normien tehokkuus jää kyseenalaiseksi, sillä ne ovat monin paikoin avoimeksi jääneitä käsityksiä siitä, mitä harrastukseen osallistuvilta odotetaan. Ainakin voidaan päätellä, että näillä asioilla voi siis Colemanin (1988, 104 – 105) esittämän tapaan olla toisiinsa yhteys. Ei tiivistä verkostoa, ei selkeitä, tehokkaita normeja.

Haastateltavat puhuivat pelisäännöistä ja toiminnan hengestä. Revyyyn henkeen kuuluu nopeatempoisuus ja vahva sitoutuminen. Etenkin sitoutumisesta puhuttiin paljon ja se sai normiin viittaavia piirteitä, vaikka sitä ei olisi sellaiseksi yhdessä ääneen nimetty. Sitoutumista selkeästi velvoitetaan, pohditaan ja tarkkaillaan. Ryhmäläisissä ajatuksia herättää se, kuinka paljon kenellekin sallitaan poissaoloja ja täsmääkö jaettu vastuu sitoutumisen määrän kanssa. Sitoutuminen ymmärretään Revyyteatterin kaltaisessa harrastamisessa velvollisuudeksi ja vastuun kantamiseksi ryhmästä. Ryhmään on vahva halu sitoutua ja omaa sitoutumista kyetään pohtimaan analyttisesti ääneen, ymmärtäen mitä se ryhmän toiminnan kannalta merkitsee.

Sitoutumisesta kertovat muun muassa läsnä- ja poissaolot harjoituksista. Läsnäolon odote on toiminnan ääneen julkilausuttuja sääntö. Kaikkien haastateltavien näkemyksen mukaan läsnä- ja poissaolojen seuraamisesta vastaa ensisijaisesti ohjaaja, mutta koska ne vaikuttavat koko ryhmän toimintaan on ilmiö myös ryhmäläisten huulilla. Poissaoloista ei seuraa kovinkaan vahvaa Colemanin (1988, 104 – 106) mainitsemaa kollektiivista rankaisemista. Tässäkin tapauksessa voidaan ajatella

verkoston tiiviyn vaikuttavan asiaan. Ryhmäläisten keskuudessa suhtautuminen on vaihtelevaa. Joukkoon mahtuu paljon niitä, jotka eivät ota kantaa tai suhtautuvat neutraalisti.

Ryhmä ei keskenään julkisesti koe valvovansa läsnäolon normia. Sosiaalista rankaisemista ilmenee korkeintaan lievämuotoisena pienemmissä porukoissa puhumalla. Puhuminen kollektiivisesta rankaisemisesta olisi perustellumpaa kuitenkin, mikäli yhteisö toimisi yhteisesti asettaen poissaolijan ikävään sosiaaliseen asemaan tai tilanteeseen. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi, että tietyn henkilön poissaoloista tai itse henkilöstä keskusteltaisiin julkisesti tai juoruamalla negatiiviseen sävyyn, ja asetettaisiin henkilö sosiaalisesti epäsuotuisaan ja mahdollisesti nöyryyttävään valoon.

Revyyteatterissa tietoa kulkee ryhmäläisten välillä ja ryhmästä ulospäin. Tieto voi liikkua virallisen tiedottamisen tai epävirallisen kanssakäymisen yhteydessä. Colemanin (1988, 104) toimintaa helpottavia piirteitä tiedonkulku ilmentää silloin, kun se liikkuu ryhmäläisten kesken ja liittyy käytännön toimintaan. Vanhojen harrastajien uusille jakama tieto toimintakulttuurista, -luonteesta ja -käytännöistä auttaa uusia harrastajia orientoitumaan harrastamiseen. Nämä ovat asioita, jotka ovat selviä vanhoille harrastajille mutta selviävät uusille harrastajille kokemusten mukaan vasta käytännön toiminnan edetessä. Niihin kaivataankin enemmän tiedotuksen omaista käsittelyä heti toimintakauden alkuun.

Ryhmän sisäinen tiedotus hoidetaan suullisesti, internetin ja puhelimen välityksellä. Selkeä systemaattinen tiedotus Revyyteatteriyhdistyksen toiminnasta sekä keikkailusta ja sen tärkeydestä katsottaisiin myös hyödylliseksi. Sitä ei voi tuoreiden harrastajien kannalta liikaa painottaa, sillä uudessa hektisessä ryhmässä on paljon uutta ja hämmentävää. Systemaattisella tiedottamisella voisi tavoittaa niitä, joilta muun toiminnan lomassa on mennyt ohi se, mistä keikkailussa on kysymys ja keitä se koskettaa.

Ryhmästä ulospäin liikkuva tieto kulkee tiedotuksen kautta koskien esimerkiksi ryhmän toiminnan perusasioita. Ulospäin liikkuva tieto voi myös olla ihmisten keskenään jakamaa tietoa ryhmän toiminnasta tai kokemuseräistä ja tunteisiin

pohjautuvaa ajatustenvaihtoa. Laajalti ihmisten keskenään vaihtama kokemusperäinen ajatustenvaihto luo ryhmälle maineen. Ulospäin liikkuvalla tiedolla on vaikutusta etenkin uusien harrastajien mukaan saamiselle. Siinä missä tiedotus tekee ryhmän näkyväksi, tekee kokemusperäinen tieto ryhmän houkuttelevaksi. Ryhmästä onkin liikkunut haastateltavien korviin pääosin positiivisia asioita ja sen nähdään vaikuttaneen ryhmään hakeutumiseen. Tiedonkululla on siis ollut Colemanin (1988, 104) mainitsemaa vaikutusta yksilöiden toiminnan ohjaukseen sekä -päätöksiin, ja heijasteisesti koko elämään.

10POHDINTA

Työni päätavoite oli nostaa esille sosiaalisen pääoman piirteitä. Tutkimus onnistui nostamaan esille määrättyjä sosiaalisen pääoman piirteitä kuten luottamus, normit, verkostot ja tiedonkulku Mikkelin Revvyteatterissa. Nämä mainitut tekijät perustuvat Hyypän (2002, 2005) sekä Colemanin (1988) teoretisointeihin sosiaalisesta pääomasta. Vieläkin yksityiskohtaisempaa tarkastelua voisi käydä tutkimuksella, jossa teoreettista viitekehystä käsiteltäisiin opinnäytetyötä laajemmalla otteella. Tällöin myös sosiaalinen pääoma -käsitteen ymmärtäminen kasvaisi ja ohjaisi tutkimusta yksityiskohtaiseen ja monipuoliseen suuntaan. Laajemmassa tutkimuksessa sosiaalisen pääoman teorian soveltamista laadulliseen tutkimukseen voisi kehittää ja pohtia analyyttisemmin.

Tämän tutkimuksen kohdalla yksityiskohtaisuutta olisi voinut lisätä varhaisempi perehtyminen sosiaalisen pääoman teoriaan ja sen myötä toisin muotoillut teemahaastattelut. Haastattelut toteutettiin varhaisessa vaiheessa koska tutkijana pidin perusteltuna haastatella ryhmän jäseniä projektin ollessa vireillä. Haastattelujen ajankohtana hauraaksi jäänyt tietopohja vaikeutti opinnäytetyön tekoprosessia muun muassa sillä, että haastattelukysymykset jäivät paikoin epätarkoiksi.

Luottamus ilmenee teatteriryhmässä monisuuntaisena. Etenkin uusilla jäsenillä luottamuksen luominen ryhmään vie aikaa, mutta on toki kiinni myös persoonallisista ominaisuuksista, kuten henkilökohtaisesta perusluottamuksen tunteesta. Hyypän (2005, 53) mukaan osallistuva toiminta ja harrastaminen edustavat yhteisöllisyyttä, koska molemmat sisältävät mm. vuorovaikutusta. Teatteriryhmäläisten vuorovaikutus

nousee haastatteluaineistosta esille monipuolisena ja molemminpuolisena palautteen antona sekä vastaanottamisena, yhteistyönä ja vapaamuotoisena kanssakäymisenä.

Vuorovaikutuksella ja sen laadulla on erityinen merkitys keskinäisen luottamuksen syntyyn, joka vaikuttaa myös yhteisöllisyyden kehittymiseen. Sanoohan Hyypä (2002, 184) juuri luottamuksen olevan yhteisöllisyyden avainsana. Harrastajien keskenään jakama tuki, kannustus ja hyvin muotoiltu palaute nousevat luottamusta lisääviksi tekijöiksi ja yhteistyötä parantaviksi vuorovaikutuksen muodoiksi. Parhaimmillaan luottamus ilmenee teatteriryhmässä avoimuutena sekä turvallisuuden ja tasavertaisuuden tunteina. Harrastajien välillä esiintyy Hyypän (2002, 148 – 149) Ilmoselta (2000) lainaamia tekijöitä, kuten reiluutta ja solidaarisuutta.

Tutkimusryhmässä esiintyvä luottamus herättää myös paljon kysymyksiä. Omista henkilökohtaisista asioista tai epäkohdista ei tutkimusryhmän kesken puhuta. Kertooko tämä jotain ryhmää kohtaan koetusta luottamuksesta tai sen puutteesta? Luottamuksen puutteeksi se kääntyy, mikäli ryhmän kannalta tärkeitä esille nostettavia asioita olisi, mutta niitä ei uskallettaisi ottaa esille. Ilmiötä ei kuitenkaan välttämättä tarvitse tulkita luottamuksen kannalta negatiivisena. Se kertoo pintapuoliseksi jäävistä kontakteista, jotka johtuvat muun muassa ryhmän suuresta koosta ja toiminnan hektisestä luonteesta. Keskinäisten kontaktien määrä ja laatu vaikuttavat siihen, minkälaista kokonaisluottamusta ryhmää kohtaan kasvaa ja muodostuuko luottamus sellaiseksi, jonka varassa halutaan tai koetaan tarpeelliseksi jakaa avoimesti henkilökohtaisia asioita.

Näen ryhmätoiminnan muodostaman keskinäisen luottamuksen edistävän myös yleistä luottamusta ryhmän ulkopuolisiin kanssaihmiisiin ja yhteistoimintaan. Teatteriryhmän yhteistoiminta kasvattaa arvostusta kanssaihmiisiä kohtaan ja halua sekä kykyä toimia yhdessä, jonkin yhteisen asian eteen.

Suuri ryhmäkokoo on revyyteatterin näkyvimpiä ominaispiirteitä. Suuressa ryhmässä leimallista on, että sen sisälle muodostuva verkosto jää hajanaiseksi ja jäsenten väliset siteet pääosin löyhiksi, joista yhteisöllisyys Hyypän (2002, 184) mukaan koostuu. Ryhmä sitoo löyhästi yhteisen tavoitteen ääreen ison joukon toisilleen vieraita ja erilaisia ihmisiä. Ryhmäläiset kokevat sen tärkeänä ja yhteisöllisenä. Kun vielä

ihmisetkin vaihtuvat vuosittain, tapahtuu niin, että ryhmän luoma verkosto leviää Hyypään (2002, 28) viitaten laajalle ja antaa liikkumavaraa. Pitempään harrastaneiden ryhmäläisten välille on ennättänyt muodostua myös tiiviitä ja henkilökohtaisia siteitä, mutta ne eivät vaikuta revyyteatterin ryhmässä ulkopuolisia poissulkevasti. Ryhmä on siis avoin ja siihen on helppo päästä sisälle, jota Hyypäkin (2005, 36 – 36) sosiaalisen pääoman verkostoilta edellyttää.

Edellisessä voidaan selkeästi havaita vastakkainasettelua Colemaniin (102 – 105), jonka mukaan verkoston tulee olla tiivis ja siteiden vahvoja, jolloin yhteisössä muodostuu tehokkaita normeja, jotka kontrolloivat yhteisön jäsenten käyttäytymistä ja toimintaa. Tiiviissä verkostossa tehokkaiden normien vallitessa myös niistä poikkeamisesta voidaan rankaista kollektiivisesti. Revyyteatterin normeja ei ole kovin selkeästi määritelty. Normin piirteitä saa sitoutumisen velvoite, jonka kaikki tunnustavat, ja joka koskee kaikkia toimintaan osallistuvia. Sitoutumista ilmaisee muun muassa läsnä- ja poissaolot, joita valvoo pääosin ohjaaja. Suhtautuminen poissaoloihin jakautuu suuressa ryhmässä vaihtelevaksi, eikä kollektiivista rankaisemista huomattavasti esiinny. Sen lieveilmionä on lähinnä yksittäisten harrastajien turhautuminen muiden poissaoloihin ja turhautumisen ilmaiseminen lähimmille kavereille tai joissain tapauksissa koko ryhmälle.

Normit ovat tutkimuksen perusteella nähtävissä toimintaa tehostavina, sillä ne yhdistävät ryhmän jäsenet selkeän ja jäsenyteen toimintakokonaisuuden ääreen. Selkeästi määriteltynä pelisäännöt eivät jätä tilaa sellaiselle jäsenyydelle, jossa otetaan mutta ei anneta. Kaikille näkyvissä ja tiedossa olevat normit tekevät ryhmästä tehokkaamman, sillä myös ryhmä itsessään ohjaajan lisäksi voi ryhtyä säätelemään niiden noudattamista. Samoin, kun ne yhdistävät yhteisöä, voidaan myös kysyä kuinka vahvoja sääntöjä harrastajateatterissa voidaan luoda ilman, että toiminnan mielekkyys kärsii? Uskon, että teatteriryhmissä vahva ja tehokas normikulttuuri ei tunnu pitemmän päälle mielekkäältä.

Liittyessään teatteriryhmään harrastaja pääsee osaksi samankaltaisten verkostoa. Samasta asiasta kiinnostuneiden ihmisten keskuudessa voi liikkua sellaista tietoa, mitä ei muualta välttämättä saa. Harrastaja voi kokea tiedon itselleen mielekkääksi tai tärkeäksi. Tieto voi liittyä harrastamiseen tai elämään yleensä ja ohjata tiedonsaajan

toimintaa mielekkääseen suuntaan. Tiedonkulku helpottaa Colemanin (1988, 104) teoriaa myötäillen ryhmäläisten toimintaa silloin, kun heidän välillään, etenkin vanhojen ja uusien harrastajien kesken, liikkuu tietoa toiminnan luonteesta ja käytänteistä. Tällaisten asioiden esille nouseminen helpottaa uusien orientoitumista toimintaan, mikäli yhteisiä pelisääntöjä on käsitelty puutteellisesti toimintakauden alussa.

Yhtymäkohta Colemanin (1988, 104) teoriaan löytyy myös siinä, että ryhmästä ulospäin suuntautuva tieto vaikuttaa yksilöiden toiminnanohjaukseen ja päätöksiin, sillä ulkopuolisen tavoittava tieto vaikuttaa päätökseen ryhmän toimintaan osallistumisesta. Toiminnan kehittämistä ajatellen keskustelua toiminnan hengestä ja pelisäännöistä voisi lisätä heti toimintakauden alkuun. Myös tiedotuksen lisäämisestä puvustukseen, yhdistykseen ja keikkailuun liittyen olisi hyötyä toiminnan selkeässä jäsentämisessä uusille.

Näen Mikkelin revyyteatterin ainutlaatuisena toimintaympäristönä paikallisille ihmisille. Se sisältää harrastajille niin henkilökohtaisia, kuin sosiaalisiakin merkityksiä. Opinnäytetyöni teeman johdattamana haluan korostaa sen merkitystä sosiaalisen toiminnan kenttänä. Harrastajat itse puhuvat harrastuksen olevan merkittävä muun muassa siellä harrastavien ihmisten vuoksi. Suuressa ryhmäkoossa voi nähdä paljon huonoa mutta kiinnitän itse huomiota sen positiivisiin puoliin. On mukava kuulua suureen porukkaan ja saada tuttuja kokonaisen ryhmällisen verran. Suuren ryhmä taival kohti päämäärää voi olla haasteita täynnä. Haastavuus, jonka suuri ihmismäärä ja tiivis aikataulu toimintaan luovat, toimii yhteisen ylpeydentunteen nostattajana. Haastavaan ryhmään kuulumisesta ja yhteisen tavoitteen saavuttamisesta voidaan olla yhteisesti ylpeitä.

Ryhmäläisiä koetaan yhdistävän jokin luova hulluus, lapsenomainen heittäytyminen, tekemisen palo ja intohimo. Tunne samankaltaistensa löytämisestä on vertaansa vailla. Loppujen lopuksi uskon kaikkien etsivän kokemusta ymmärryksestä ja samankaltaisuudesta. Sekin toimii teatteriharrastuksessa syntyvän yhteisöllisyyden kimmokkeena. Kun teatterin tekeminen vaatii itsensä nöyrästi avaamista paljaaksi toisten edessä, tulee harrastajateatterikaverit nähneeksi kurkkauksen toistensa aitouteen. Se saa kiintymään teatterikavereihin ja joukon sisällä voi siksi erittäinkin

hyvin kehittyä ajan myötä oikeita ystävyksiä. Ryhmästä voi tulla koti, jossa voi kokea olevansa luonnollisesti oma itsensä. Tilaa aitoudelle ei joka paikassa ole, joten kokemus siitä voi olla kultaakin arvokkaampi. Revyyyn kaltaisessa ryhmässä kaikilla osallistujilla on antoisa mahdollisuus löytää samankaltaisuutta ja kuulua joukkoon.

Vahvan ja henkilökohtaisen kiinnittymisen vastakkaisena näkökulmana voi todeta, että suureen teatteriryhmään on mahdollisuus halutessaan myös kadota. Suuri joukko mahdollistaa pientä paremmin anonyymiyden. Voi tuntua vapauttavalta ja mukavan kevyeltä, kun sosiaaliset kontaktit saavat suuressa ryhmässä ”luvan” jäädä kunkin hyväksi kokemalle mukavuustasolle. Harrastaja voi itse valita tai säännöstellä sitä, miten henkilökohtaisella tasolla itsestään jakaa ja kenelle.

Pidän jatkossakin tärkeänä ylläpitää ja kehittää aikuisille suunnattua teatteritoimintaa. Ryhmän avoimuutta ja matalan kynnyksen osallistumista kannattaa vaalia. Harrastusmaailman on vaarana jakautua sisäpiireihin, joihin pääseminen vaatii erityisosaamista, lahjakkuutta ja kilpailunhalua. Nykyään monet harrastukset tulee myös aloittaa aikaisessa iässä. Tämän keskellä aikuisten mukaviin harrastamisen mahdollisuuksiin kannattaa kiinnittää huomiota, sillä harrastamisesta saa voimavaroja ja yhteiset toimintapiirit luovat arkea rikastuttavia verkostoja paikallisten keskuuteen. Onko ulkopaikkakuntalaisille muuta yhtä hauskaa tapaa kiinnittyä uudelle paikkakunnalle ja löytää kerralla 40 uutta, yhtä hullua tuttua?

Mikkelin Revyyteatterikin on aikoinaan perustettu, jotta aikuisille olisi tarjota mukava teatteriharrastus. Vaikka toiminta on haastavaa, eikä sen hektinen luonne suinkaan sovi kaikille, niin ryhmän rikkaus ja sen yhteisöllisyyden rakennuspuu on suuri joukko erilaisia ihmisiä, jotka tulevat erilaisista lähtökohdista ja erilaisin tiedoin- sekä taidoin. Toivon tulevaisuuteen paljon reippaita ja rohkeita ohjaajia, jotka ottavat vastaan haasteen suuren teatteriryhmän luotsaamisesta. Suuri ryhmä on hallittavuudeltaan haastava, mutta mahdollisuuksiltaan rajaton. Niin kuin se ottaa, niin se myös antaa.

Sosiaalinen pääoma ilmenee jokaisessa yhteisössä omalla tavallaan, sisältäen kuitenkin käsitteen määrittelylle olennaiset elementit. Sosiaalinen pääoma on aina sidoksissa omaan käsillä olevaan sosiaaliseen kontekstiinsa. Tässäkin tutkimuksessa tutkimusryhmän, Mikkelin revyyteatterin, sosiaalinen pääoma ilmenee ainutlaatuisena

ja yksilöllisenä. Ajatellen harrastajateattereita yleisellä tasolla, suurimpina niiden synnyttämään sosiaaliseen pääomaan vaikuttavina seikkoina näen ryhmän koon ja avoimuuden. Se määrää minkälaista verkostoa ryhmän on mahdollista lähteä kuromaan. Ryhmän koko vaikuttaa kaikkeen, luottamuksen syntymiseen ja -kasvattamiseen, normien muodostumiseen, yhteistyöhön, vuorovaikutukseen, yhteisöllisyyden syntymisen mekanismeihin ja siihen, minkälaiseksi ihmisten väliset suhteet pääsevät kehittymään. Tätä myötä ryhmän koolla on merkittävä vaikutus ryhmän muodostamaan sosiaaliseen kokonaisuuteen.

Siellä missä on ihmisiä, ryhmiä ja yhteisöjä voi muodostua sosiaalista pääomaa. Erilaisiin ryhmiin kuuluminen on ihmisluonnolle mielekästä ja uskon sen luovan hyvinvointia. Vaikka jokin harrastus, jossa toimitaan omien henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamiseksi ryhmässä, on painoltaan yksilökeskeistä, on se silti sosiaalista toimintaa ja tuottaa siksi yhteisöön aivan omanlaisensa sosiaalisen kokonaisuuden. Siellä missä ihmiset ovat keskenään vuorovaikutuksessa, muodostuu aina jonkinlaista yhteisyyttä. Jos ei muuta, niin ainakin jaetun kokemuksen ihmisyydestä.

11LÄHTEET

- Coleman, James 1988. Social Capital in the Creation of Human Capital. Vol. 94. The American Journal of Sociology. PDF-dokumentti.
http://onemvweb.com/sources/sources/social_capital.pdf. Päivitetty 21.12.2006.
 Luettu 25.11.2010.
- Haapamäki, Jouko, Kaipio, Kalevi, Keskinen, Soili, Uusitalo, Ilkka & Kuoksa, Maria 2000. Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisönä. Tampere: Tammi.
- Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Harrasta Mikkelissä 2010. Mikkelin kaupunki. Liikunta- ja nuorisopalvelut. PDF-dokumentti.
http://www.mikkeli.fi/en/liitteet/02_palvelut/08_kulttuuri_nuoret_liikunta_ja_vapaa_ajaksi/06_kulttuuri_hallinto/harrastamikkelissa. Päivitetty 12.11.2010. Luettu 7.12.2010.
- Himberg, Lea 1998. Suhteita: minä, me ja muut. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uusittu paino. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.
- Hjerpe, Reino 1998. Sosiaalinen pääoma taloudellisena ilmiönä. Teoksessa Kajanoja, Jouko & Simpura, Jussi 1998. Sosiaalinen pääoma. Käsité ja sen soveltaminen sosiaali- ja talouspolitiikassa. VATT-julkaisuja 24. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, 13 – 28. PDF-dokumentti.
http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/j24.pdf. Ei päivitystietoja. Luettu 21.9.2010.
- Hyypä, Markku T. 2005. Me-hengen mahti. Jyväskylä, PS-kustannus.
- Hyypä, Markku T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Jyväskylä, PS-kustannus.
- Hyypä, Markku T., Liikanen, Hanna-Liisa 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki, Editat.
- Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki: WSOY.
- Ilmonen, Kaj 2000. Sosiaalinen pääoma: käsité ja sen ongelmallisuus. Teoksessa Ilmonen, Kaj (toim.): Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Jyväskylä: SoPhi, 9 – 38.
- Kajanoja, Jouko 1998. Sosiaalisen pääoman lyhyt historia. Teoksessa Kajanoja, Jouko & Simpura, Jussi 1998. Sosiaalinen pääoma. Käsité ja sen soveltaminen sosiaali- ja talouspolitiikassa. VATT-julkaisuja 24. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, 37 – 44. PDF-dokumentti.
http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/j24.pdf. Ei päivitystietoja. Luettu 21.9.2010.

Kajanoja, Jouko. B-sarja 42/1999. Sosiaalisen pääoman merkitys. Kuopio: Snellman-instituutti.

Kajanoja, Jouko 2009. Sosiaalinen pääoma: yhteisöllisyyden paluuta vai sosiaalista pääomaa? Yhteiskuntapolitiikka 74. PDF-dokumentti.
<http://www.stakes.fi/yp/2009/1/kajanoja.pdf>. Päivitetty 12.2.2009. Luettu 29.11.2010.

Kokkonen, Minna & Kärki, Marika 2003. Huomion keskipisteenä. Mistä kumpuaa harrastajateatterilaisen esiintymistarve? Jyväskylän yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11304/G0000110.pdf?sequence=1>. Päivitetty 20.3.2003. Luettu 8.12.2010.

Lehtonen, Heikki 1990. Yhteisö. Tampere: Vastapaino.

Mikkelin kansalaisopisto 2010. Kotisivut.
https://www.opistopalvelut.fi/mikkeli/opinto-ohjelma/index.htm#170_MIKKELI.
 Päivitetty 5.10.2010. Luettu 21.10.2010.

Mikkelin kansalaisopisto 2010. Toimintaesite. PDF-dokumentti.
http://www.mikkeli.fi/fi/liitteet/16_kansalaisopisto/kansalaisopisto_esite_2010.pdf
 Päivitetty 12.8.2010. Luettu 3.12.2010.

Mikkelin revyyteatteri 2010. Kotisivut.
<http://www.mikkelinrevyyteatteri.fi/koti/teatteri.html>. Päivitetty 3.10.2010. Luettu 21.10.2010.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2009 – 2010. Mikkelin Revyyteatteriyhdistys.
 Microsoft Word -asiakirja.

Mikkelin seudun harrastajateatterit 2011. WWW-sivut.
<http://www.harrastajateatterit.com/index.php>. Muokattu 15.3.2011. Luettu 15.3.2011.

Perheentupa, Antti-Veikko 1986. Yhteisöjen ymmärtämisestä. Sosiaalipedagogisen ajattelun lähtökohtia. Kriittinen korkeakoulu. Julkaisuja n:o 4.
 Kasvatuskulttuuriprojekti. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Revyyteatterin ohjaaja 2010. Yksityinen sähköpostiviesti 24.10.2010.

Ruuskanen, Petri (toim.) 2002. Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sinivuori, Timo 2003. Teatteriharrastuksen merkitys. Teatteriharrastusmotiivit ja taiteellinen oppiminen teatteriesityksen valmistusprosessissa. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Ei päivitystietoja. Luettu 17.2.2010.

Suoninen, Eero, Pirttilä-Backman, Anna-Maija, Lahikainen, Anja Riitta, Ahokas, Marja 2010. Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki: WSOYpro.

LIITE 1.**TEEMAHAASTATTELURUNKO**

- Harrastamiseen hakeutuminen/jatkaminen
 - Ryhmästä kuuleminen?
 - aloittamisen syyt?
 - jatkamisen syyt?
- Sosiaaliset suhteet
 - Suhteiden laatu/ syvyys?
 - Yhdessä vietetty vapaa-aika?
 - Harjoituksissa kommunikointi?
- Ryhmään tulo ja sisään pääseminen/uusien mukaan tulo, sisään päästäminen
 - Fiiliksiä, oliko tervetullut olo?
 - uusien näkemys vanhojen roolista
 - vanhojen näkemys uusista
- luottamus
 - avoimuus ja rehellisyys ilmaisemisessa
 - uskallus
 - jännitys
- normit/säännöt
 - onko toimintasääntöjä?
- traditiot
- osallisuus
 - vaikutusta päätöksentekoon?
 - vastuunjakoa?
- ilmapiiri
 - näytöksien lähestyminen
- muistot